Piteşti
Restituiri
Revistă-document a Centrului Cultural Piteşti

Anul IX
Nr. 3 (22)/2011
Serie nouă

Armand Călinescu
(1893-1939)

editorial

file de istorie

Restituiri Pitești

Nr. 3(22)/2011

Colectivul de redacție:
Director: dr. Cornel CARP
Redactor-șef: prof. Marius CHIVA
Redactor-șef adjunct: prof. Marin TOMA
Redactori: prof. Elena ȘTEFĂNICĂ
ing. Marius POSTELNICESCU
ing. Aurelian ROMAN
prof. Ionel Claudiu DUMITRESCU
Narcis Viorel DANCIU
Culegere: Ioana NACIU
Corectură: Constantin CÂRSTOIU
Tehnoredactare: Carmen RĂDULESCU
Relații cu publicul: Carmen SAITA

Consilieri științifici:
prof. univ. dr. Petre POPA
prof. drd. Constantin VĂRĂȘCANU

Adresa redacției:
Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții,
tel. 0248/216348, 219976
fax. 0248/210068
http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Revista *Restituiri Pitești* apare trimestrial sub egida Consiliului Local și a Primăriei Pitești. Publică articole pe teme de istorie universală și românească, sociologie politică, antropologie socială și culturală, precum și documente variate provenind din Arhivele Naționale ale Statului, Arhivele Militare Române sau arhive personale.

ISSN: 1583-5863
Editor – Centrul Cultural Pitești

Tiparul executat la S.C. Pământul S.R.L.

Praful de pe cartea de istorie nu trebuie șters cu pumnul

dr. Mihaela STĂNCIULESCU

Fiecare epocă istorică își revendică în fața contemporaneității dreptul de a restitui trecutul. Sintagma este seducătoare mai ales pentru un prezent care folosește trecutul atât ca argument pentru propria legitimitate, cât și drept explicație pentru propriile intenții de viitor.

Operațiunea restituirii trecutului este, în ordine morală și istorică, deopotrivă necesară și temerară.

Necesară, pentru că orice contribuție la reconstituirea fără fetișuri și restituirea fără patimi a trecutului este un aport la consolidarea continuității istorice, la eliminarea „petelor albe" și la îmbogățirea experienței comunitare.

Temerară – pentru că restituirea trecutului, de regulă, este supusă filtrelor politice mai degrabă decât libertăților istoriografice și este subordonată intereselor subiective ale prezentului mai mult decât cerințelor obiective ale științei. Din aceste motive, asumarea răspunderii de a contribui la orice tentativă de restituire a trecutului reprezintă un act de voință ce presupune generozitate, obiectivitate, verticalitate, capacitatea de a rezista la presiuni și la tentații.

Asumarea propriului trecut trebuie conexată nu numai cu obiectivitatea faptelor, ci și cu subiectivitatea învățămintelor necesare pentru viitor. Nu suntem mai buni dacă ne ascundem sub preș nereușitele și eșecurile, dar nici mai frumoși dacă le cosmetizăm prin părțile esențiale.

Interesul pentru istorie trebuie completat cu sinceritatea cu care o scriem, așa încât să aderăm la propriile valori necondiționat, să le conservăm și să le perpetuăm pentru a ne face prezentul mai ușor și viitorul mai sigur.

Stă în firea lucrurilor tendința noastră de a dezvălui fapte ocultate doar pentru a scoate în evidență partea frumoasă a românilor. „Nu suntem singurii care suferim de această meteahnă", spune academicianul Florin Constantiniu, în prefața cărții sale „O istorie sinceră a poporului român".

Primii ani după abolirea comunismului a însemnat și o apologie implicită sau explicită a perioadei interbelice, cu masive trimiteri la democrație, capitalism, bogăție, demnitate națională . În numele restituirii trecutului – într-un sens ce putea, desigur, legitima multe dintre tentativele politice ale noului prezent postrevoluționar – s-a realizat o asiduă și idilică prezentare a unei perioade, care, pe fond, n-a fost deloc roză în istoria țării. Am asistat, de fapt, la un proces cu semn schimbat față de ceea ce se întâmpla în primii ani de comunism, în anii deceniului 6 al secolului trecut. Și atunci, noul regim al „democrației populare" abia instalat după război restituia noului prezent luminos trecutul „burghezo-moșieresc" nu numai al țării, la nivel general, ci și al oamenilor, la nivel individual.

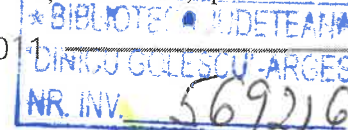
Desigur, avem nevoie să ne cunoaștem însușirile așa cum acestea rezultă din faptele trecutului, pentru a ne explica multe dintre datele prezentului. Și asta deoarece acum, poate mai mult ca oricând în ultimele decenii, identitatea și conștiința noastră națională sunt supuse unor multiple agresiuni, a căror nocivitate capătă cote alarmante. Întrebarea tulburătoare este cum ne raportăm la aceste fenomene? Restituirea trecutului poate fi o resursă de protecție în calea lor. O folosim ca atare?

Istoria este într-o permanentă înnoire, apar surse noi pe baza căror se formulează noi interpretări. Dar lipsa aproape acută de preocupare pentru lecturile formatoare, inclusiv cele cu caracter istoric, afectează temelia națiunii noastre, generând riscuri incuantificabile pentru modul în care ne vom trăi viitorul.

Pe de altă parte, abundența bibliografică pretinde o conduită prudentă, bazată pe criterii de asemenea destul de volatile. Lipsa de obiectivitate, polemicile neîntemeiate și ingerințele istorice de tip *political correctness* presează pe memoria colectivă, îngrădindu-i istoricului posibilitatea de a-și susține nestingherit punctele de vedere. Sunt necesare dezbateri fecunde, precedate de investigarea spațiului public și a interesului acestuia în prezervarea unui climat de onestitate intelectuală.

Se pune accent insistent doar pe ideea că trebuie să restituim memoriei colective doar greșelile, așa cum au fost ele făcute, pentru că numai așa nu le vom repeta, nu vom deveni mai stingheri în fața prezentului și nu vom afecta viitorul. De acord. În ceea ce mă privește, însă, sunt printre cei care cred că este necesar mai mult ca oricând să scoatem la lumină tabloul integral al faptelor noastre, pentru a ne vindeca de propriile neputințe. Rostirea cu decență a adevărurilor integrale, deopotrivă dureroase sau luminoase ale trecutului, fără înjosire și fără patimă, a devenit vitală într-o societate ce se rostogolește violent spre subcultură.

Istoria nu este tributară trecutului, dar poate rămâne datoare viitorului dacă o vom lipsi de cunoaștere și recunoaștere. Constantin Rădulescu Motru scria în „Psihologia poporului român" că unul dintre factorii principali ce determină însușirile sufle- ... ale românilor sunt caracterele

instituționale repetitive, acele manifestări ce aparțin „experienței istorice a populației, care, prin tradiție, se repetă în mod constant în decursul unei lungi durate de timp". De pildă, forța colectivă este cea care naște curajul românului și îi definește caracterul, prin contrast cu lipsa de consecvență individuală. Reputatul filosof scria, cu o doză de umor, că atunci „când un român stă la îndoială, fiți siguri că el nu stă fiindcă are o convingere personală de apărat, ci fiindcă nu știe de partea cărui grup să se dea. Să meargă după cum bate vântul din dreapta sau după cum bate cel din stânga? Iată suprema lui neliniște".

Restituirea trecutului spre temeinicia viitorului este un gest de verticalitate morală, indisolubil legat de nevoia de reconstrucție a ierarhiei valorilor prin promovarea valorii. Dialogul între generații și cultivarea respectului reciproc, reconstrucția simțului civic și promovarea vocației instituționale reprezintă fundalul necesar pentru reconstituirea trecutului la dimensiunea lui reală, așa încât să înțelegem mai bine prezentul și să-l îndreptăm pentru binele viitorului.

Praful de pe cartea de istorie nu trebuie îndepărtat cu pumnul, ci șters cu grijă catehetică, așa încât întrebările prezentului să-și găsească răspunsuri utile viitorului.

Restituirea știrbită a trecutului și a istoriei naționale este posibilă doar pentru că nu avem curajul să ne asumăm realitățile integrale ale trecutului, așa încât să ne legitimăm viitorul cu decență și onestitate.

Marea criză economică din anii 1929-1933

colonel (r) dr. Cornel CARP

I. Radiografia unei catastrofe

Nu există nici un dubiu că, și atunci ca și astăzi, criza a pornit din America și s-a răspândit foarte repede pe tot globul.

Crash-ul de pe Wall Street din octombrie 1929 a aruncat lumea în cea mai neagră perioadă a secolului XX. Catastrofa s-a declanșat prin prăbușirea producției, a investițiilor, prețurilor și veniturilor, a comerțului internațional, și ca urmare la toate acestea, înmulțirea falimentelor și creșterea masivă a șomajului. Deși s-a declanșat în 1929, cauzată de slăbiciunea economiei americane, s-a răspândit în lumea întreagă începând din 1931 ca efect normal al schimburilor comerciale și financiare internaționale. Pe parcursul expunerii datelor problemei vor apărea multe coincidențe cu ceea ce se întâmplă astăzi sau se va întâmpla în viitorul apropiat. Pro să vedeți că rețeta a fost cam aceiași, doar unele ingrediente au fost schimbate.

Vârful crizei a fost atins în anul 1932, în cea mai mare parte a țărilor afectate redresarea ce a urmat a depins de la țară la țară, în funcție de politicile aplicate. Cert este faptul că a fost o criză a economiilor liberale și aspectul cel mai grav a fost prăbușirea acestora pe fondul preluării puterii de către grupările de extremă dreapta, fasciste și naziste a căror politici se vor finaliza prin declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial.

Catastrofa bursieră din octombrie 1929 a fost consecința logică a boom-ului speculativ început pe Wall Street încă din 1926. Atrași de perspectiva unor câștiguri rapide, cumpărând acțiuni pe credit, speculatorii de bursă ajunseseră să reprezinte 6% din populația americană, astfel că valorile bursiere ajunseseră la cote absolut exagerate. Împrumuturile ce susțineau aceste speculații (e nevoie să vă mai atrag atenția? Atunci speculații de bursă, astăzi speculații imobiliare) au crescut exagerat de mult, iar rețeaua bancară a Statelor Unite, eterogenă și dezechilibrată, a fost absolut incapabilă să țină în frâu această situație anormală. Astfel, volumul împrumuturilor destinate speculațiilor bursiere a crescut în trei ani de la 2,5 miliarde de dolari în 1926, la 6 miliarde de dolari în 1929. Scăderea ratei profitului a făcut pe unii capitaliști avizați să vândă acțiunile înainte de a fi prea târziu. Guvernul american, îngrijorat de această situație (un fel de caritas, mai evoluat) a intervenit pentru a colecta sume importante de bani prin practicarea unor dobânzi atrăgătoare, pe termen scurt. Îndoielile agenților bursieri capătă contur când dobânzile depășesc 10%. În luna septembrie 1929 holding-ul englez Hatry care exploata brevetele Photomaton dă faliment provocând un cutremur de gradul cinci pe Wall Street. Începe cursa contra cronometru a revânzării acțiunilor care se termină prost. În „joia neagră", pe 24 octombrie, sunt scoase la vânzare 12 milioane de acțiuni, însă cumpărători nu se mai găsesc, cursul prăbușindu-se din oră în oră: cutremur de gradul nouă!

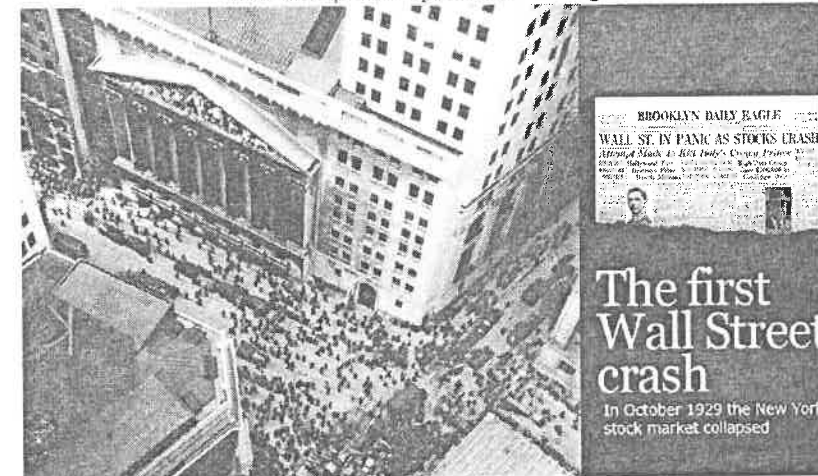
De aici și până la dezastru n-a mai fost decât un pas. Debitorii care contau pe câștigurile bursiere pentru a-și rambursa împrumuturile intră în colaps, în timp ce creditorii care ajunseseră să accepte chiar și acțiuni drept garanție a împrumuturilor acordate, dau faliment. Mecanismul de difuzare al crizei pe ansamblul economiei americane nu mai poate fi oprit. În ciuda unei scăderi spectaculoase a ratei dobânzii împrumuturilor, creditul nu redemarează. Toate aceste reacții vor determina o rarefiere a capitalului bănesc disponibil în Statele Unite, fenomen de deflație ce va duce la agravarea decalajului dintre producție și consum.

Supraproducția agricolă va da semnalul, provocând

prăbușirea cursului mărfurilor alimentare, ruinând fermierii, care reprezentau circa 20% din populația activă a țării. Se provoacă o reacție în lanț, prăbușindu-se și prețurile la bunurile menajere de folosință îndelungată: mobilier, aparate electrocasnice, autoturisme, utilaje industriale.

Luați prin surprindere, responsabilii rezervei federale nu au îndrăznit să injecteze masiv bani lichizi în scopul stopării deflației. Astfel, între anii 1929-1932, venitul național al S.U.A. a scăzut de la 87 la 39 miliarde de dolari, iar investițiile de la 15% din P.I.B. scad la 1,5%.

Evident că unul din efectele imediate a fost și creșterea brutală a șomajului, de la 1,5 milioane în 1929, la 12 milioane în 1932. America trece astfel rapid de la opulența cea mai zgomotoasă, la mizeria cea mai cruntă. Societatea „tuturor posibilităților" devine una a mizeriei, violenței, disperării și ruinei, guvernanții mimând un optimism într-o flagrantă contradicție cu realitatea sumbră.

II. Cadoul american

Începând cu anul 1931, cu excepția U.R.S.S., criza se răspândește pe întreg mapamondul prin intermediul schimburilor comerciale și financiare. Spun U.R.S.S. nu pentru că economia sovietică ar fi deținut un blindaj suficient de puternic pentru a rezista regulii dominoului. Însă, izolarea rușilor pe ansamblul relațiilor comerciale și financiare internaționale, sistemul socialist de planificare economică și modul de repartiție al muncii au asigurat tânărului stat sovietic o imunitate suficientă pentru a-l pune la adăpost de efectele crizei.

În schimb, economiile germanice, dependente într-o mare măsură de creditul american și constrângerile pe frontul schimburilor externe vor fi primele care vor suferi șocul crizei și „binefacerile" colaborării cu partenerul de peste ocean. În primăvara anului 1931, Austria, care suporta din plin șocul înfrângerii în Primul Război Mondial va fi prima victimă, prin falimentul băncii Kredit Anstalt din Viena, care a antrenat prăbușirea întregului sistem bancar austriac. Prin ricoșeu sunt amenințate și băncile germane, foarte implicate în economia țării vecine. În luna iulie, ca urmare a falimentului Danat Bank, cancelarul Brüning decretează închiderea tuturor băncilor din țară și izolează marca germană de lumea exterioară. Exact ca în cazul unei pandemii. În zadar, însă. Din Germania, criza se va răspândi și în Anglia, îmbolnăvind sistemul bancar britanic, deja slăbit de retragerile americane. Sistemul bancar francez este subminat la rândul său de devalorizarea lirei, deținută în calitate de monedă de rezervă de Banca Franței. Peste mări, Japonia se confruntă la rândul ei cu un deficit comercial grav ce va duce economia niponă în colaps.

În aceste împrejurări apare un nou fenomen: criza se hrănește din criză. Contracția generală a piețelor, reducerea producției, creșterea șomajului provoacă o nouă scădere a cererii, o nouă prăbușire a prețurilor, etc. Englezii, deși secătuiți de cordonul ombilical cu dolarul, suportă mai bine șocul depresiunii decât germanii sau japonezii, exagerat de dependenți de piața externă. Economia franceză, mai puțin dependentă de piața internațională a mărfurilor și capitalurilor a reacționat mai bine, fiind lovită mai târziu și fără îndoială mai puțin brutal, dar mai durabil în comparație cu altele. În schimb, țările mici și mijlocii, unele cu economii destul de firave, născute în urma noii ordini mondiale, instaurate prin sistemul de tratate de pace de la Versailles, s-au ruinat complet.

Gravitatea excepțională și consecințele devastatoare ale crizei au constrâns guvernele să aplice diferite politici cu scopul de a limita proporțiile catastrofei, atât pe plan social, dar mai ales economic. În ansamblu, se pot configura două tipuri de politici, foarte diferite între ele:

- Deflația, practicată mai ales de Germania și Franța, până în anul 1935. Atașată puternic scopului apărării monedei, această politică presupunea menținerea echilibrului bugetar prin reducerea cheltuielilor publice și o scădere drastică a salariilor, considerată ca fiind normală într-o perioadă de șomaj cronic.

Ei, ce ziceți? Parcă am mai auzit undeva de metoda asta, nu? Aplicarea ei a dus însă repede la un eșec. Consumul s-a diminuat drastic, scăzând încasările statului, dar mărindu-i obligațiile. Producția s-a diminuat, fiind lovit în aceiași măsură și sectorul particular. Zeci de mii de întreprinderi mici și mijlocii, altădată prospere au dispărut, lăsând fără cele necesare traiului minimal milioane și milioane de cetățeni. Sindicatele s-au opus vehement acestei politici și de aici până la tensiuni sociale n-a mai fost decât un pas. Numărul sinuciderilor a depășit toate recordurile anterioare. În concluzie, metoda deflației nu a făcut decât să adâncească o depresiune deja sufocantă. Nu comentez. Vă las pe dumneavoastră.

- A doua politică viza lansarea economiei presupunând, dimpotrivă, creșterea cheltuielilor statului (finanțarea unor mari lucrări, ajutoare date unor societăți, stimularea investițiilor, indemnizații de șomaj), deci, ac-

ceptarea din start a deficitului bugetar însoțit și de devalorizarea monedei pentru a stimula exporturile. Această metodă, propusă de marele economist Keynes a fost adoptată inițial de Anglia, preluată apoi de S.U.A. (New Deal), de Franța în perioada frontului popular, de Germania hitleristă și Suedia. Dintre toate se pare că doar ultima a reușit să-și rezolve problemele într-o măsură suficientă. Celelalte, doar parțial. Oricum, a fost mai realistă decât prima.

III. Consecințele crizei asupra României

Tot ce reușiseră să agonisească românii într-o perioadă cât de cât de fructuoasă după război, s-a risipit ca un nor de aburi. Toate speranțele ce izvorâseră în urma realizării idealului secular al românilor, un stat național și unitar, s-au năruit în câteva luni, au devenit o utopie. Toată munca de bună credință a unui popor care crezuse că, în sfârșit, i-a pus Dumnezeu mâna în cap, s-a dovedit a fi în zadar. Sistemul economic de tip neoliberal, constituirea României ca o verigă a economiei internaționale, dependența țării de marea finanță mondială și alți factori au reprezentat fisurile prin care a pătruns depresiunea, devenind devastatoare cum numai apa și focul o pot face, atunci când scapă de sub controlul omului. Deși se făcuseră eforturi remarcabile pentru dezvoltarea unei industrii naționale puternice, agricultura rămânea în continuare ramura predominantă: în 1930, 78% din populația activă a țării lucra în agricultură. Guvernele liberale și chiar cele țărăniste de după război, deși nu au ocolit sectorul agricol, au fost preocupate mai mult pentru dinamizarea industriei, fapt ce a făcut să se mențină o stare înapoiată atât din punct de vedere al tehnologiei folosite, cât și al forței de muncă. Aceste carențe au făcut ca efectele crizei în sectorul agricol să aibă cele mai mari proporții. Scăderea masivă a prețurilor la produsele agricole a ruinat întreaga țărănime, influențând economia națională pe ansamblul ei.

În industrie, semnele crizei de supraproducție au apărut încă din anul 1928, în special la cărbune, ciment, sticlă, cherestea, țesături și diverse produse alimentare. Încetinind desfacerea mărfurilor, industriașii au făcut apel a credite, sperând într-o redresare rapidă. La mijlocul anului 1929 criza s-a dezlănțuit cu violență cuprinzând pe rând toate ramurile economici. Scăderea prețurilor, determinată de reducerea consumului a alimentat creșterea stocurilor nevândute urmate de reducerea producției, înmulțirea numărului falimentelor, scăderea cursului acțiunilor și bineînțeles, șomaj. De exemplu, în perioada 1928-1938, pe ansamblul industriei, producția a scăzut cu 42,3%. În aceste condiții, au rezistat mai bine marile întreprinderi, ceea ce a dus la ruinarea celor mici și mijlocii. Sunt asemănări cu ceea ce se întâmplă acum? Sunt. Să mergem mai departe, să vedem ce măsuri s-au luat pentru combaterea crizei. Una dintre acestea a vizat realizarea de economii de capital constant, prin reducerea investițiilor, a cheltuielilor pentru protecția muncii sau utilizarea de mână de muncă ieftină. Atât statul cât și patronii au scăzut drastic salariile, s-a proiectat pe scară largă șomajul tehnic, săptămâna de lucru incompletă, prelungirea duratei zilei de muncă. Sunt binecunoscute cele trei „curbe de sacrificiu" aplicate în această perioadă care au însemnat, de fapt, scăderi drastice de salarii. La noi se aplică prima... În treacăt, fie spus, toate trei au însumat scăderea cu peste 40% a salariilor. Deci, mai e loc...

Scăzând salariile, a scăzut consumul, criza hrănindu-se din criză, cum am mai spus. Atunci, ca și acum, cei care au suportat cel mai drastic consecințele crizei au fost oamenii de jos. Nemulțumirea acestora a atins uneori cote foarte tensionate, transformându-se în violente mișcări de protest. La început a fost greva minerilor de la Lupeni, în 1929. În 1933 nemulțumirile au izbucnit cu și mai multă putere la Atelierele C.F.R. Grivița din București. Guvernul țărănist convins Alexandru Vaida Voevod redusese salariile bugetarilor cu 10-12,5% cu excepția militarilor și magistraților. Pensiile fuseseră reduse încă din 1932 cu 25%, atenție, mai puțin cele sub 2000 lei, în condițiile în care salariul mediu lunar era de 2250 lei. Vreți să știți niște prețuri ? Pâinea, între 2-3 lei. Carnea de porc, între 7-10 lei. Peștele, 7 lei kg.

Iată pe scurt cum s-au derulat evenimentele: Nemulțumirea determinată de reducerea salariilor era dublată de administrația coruptă și arogantă. Nu mai spun că măsurile de austeritate fuseseră luate în urma Planului de la Geneva (tot un fel de F.M.I, pentru că ar semăna ca două picături de apă cu ce se întâmplă astăzi. În aceste împrejurări la 2 februarie 1933 la Atelierele Grivița încetează lucrul aproximativ 3000 de muncitori. Deși guvernul se face că negociază cu greviștii, decretează starea de asediu, aprobată în regim de urgență de Parlament și rege. Se operează arestări și percheziții masive. În dimineața zilei de 15 februarie se declară grevă cu ocuparea întreprinderii. Atelierele sunt înconjurate de armată echipată în ținuta de război. Seara, „elemente" rămase neidentificate (aproximativ 200 de oameni) devastează prăvăliile de pe Calea Griviței și sparg geamurile mașinilor armatei. Dimineața greviștii cer eliberarea celor arestați. Guvernul se face „că plouă". La ora 18,00 sosesc și cei din schimburile de noapte, mulți fiind însoțiți de neveste și copii. Se adună în curtea Atelierelor Grivița peste 10000 de oameni. Celor nerăbdători să pornească odată reprimarea, primul ministru Armand Călinescu le răspunde „Să fim calmi, pentru împușcare e vreme oricând". Însă lucrurile se precipită. Armata somează. Muncitorilor nu le vine să creadă și continuă să arunce în soldați cu pietre și bulgări de zăpadă. Huiduielile nu contenesc. Este ora 6,20 dimineața. După cele 5 minute de la somație mitraliera începe să tragă. Cad 4 morți și 40 de răniți. Mii de oameni sunt culcați la pământ cu mâinile la ceafă. 1165 sunt arestați.

Gust, frumos și estetică

prof. Marin TOMA

Începutul esteticii[1] s-a făcut cu două decade înainte de apariția lucrării *Philosophical Meditation on Some Matters Pertaining to Poetry,* aparținând lui Alexander Gottlieb Baumgartner, prin contribuțiile lui Anthony Ashley Cooper (*Characteristics of Men, Manners, Opinions, Times*-1711), Joseph Addison (*On the Pleasures of the Imagination-Spectator*, June and July 1712), Jean Baptist du Bos (*Critical Reflections on Poetry, Painting and Music* – 1719) și Francis Hutcheson (*Concerning Beauty, Order, Harmony, Design* in *Inquiry into the Original of our Ideas of Beauty and Virtue-1725)*[2].

Pentru prima dată termenul de estetică a fost utilizat de filosoful Alexander Baumgartner cu sensul de cunoașterea simțurilor[3]. Immanuel Kant l-a preluat și prin filosofia lui estetica a început să emită judecăți de valoare cu privire la frumusețea artei și a naturii[4]. Astăzi[5], estetica și-a lărgit domeniul de specialitate analizând, alături de valori ale frumosului și aspecte ce privesc proprietăți, atitudini, experiențe dar și plăceri ale imaginației și, mai ales, ale imaginarului:

Văzul este cel mai perfect și mai încântător dintre toate simțurile noastre. Îmbogățește mintea cu o varietate mare de idei, apropie obiectele aflate la cea mai mare distanță și privește în continuare fără a fi obosit sau plin de propriile satisfacții... Mintea umană detestă în mod natural tot ceea ce încearcă s-o limiteze, considerând drept privare de libertate situațiile în care văzul este încadrat de vecinătatea zidurilor și munților. Spre deosebire de acestea, un orizont spațios este imaginea libertății, atunci când ochiului îi este permis să contemple imensitatea acțiunii de a vedea și să se piardă în mulțimea de subiecte care i se dezvăluie spre a fi analizate"[6].

Frumusețea evocă o experiență ce urmează finalizării unui moment de plăcere. Nimeni un contestă acest lucru. Dar ce fel de plăcere poate fi considerată demnă de o experiență aparținând frumosului? Este frumusețea subiectivă sau obiectivă?; Paul Guyer descrie și el conceptul de estetică a frumosului și rolul pe care frumosul îl are în dezvoltarea esteticii[7]. Prin urmare, se consideră că estetica se poate descrie mult mai exact prin prisma gustului și a relației acestuia cu celelalte simțuri. Se poate afirma că estetica a evoluat de-a lungul a trei secole de existență de la frumos spre gust, pentru a da naștere și conceptului de gust pentru frumos[8].

Gustul pentru frumos este, de altfel, și un element fundamental pentru educația estetică a unui popor, o educație estetică concret realizabilă prin asimilarea în cadrul propriei ființe a monumentelor definitorii pentru un teritoriu. Fiecare spațiu și fiecare individ care îl locuiește își regăsește identitatea prin intermediul monumentelor care sunt mărturii vii ale istoriei. Ele sunt acele elemente proprii, distincte, prin care un grup se caracterizează și se deosebește de celelalte. Unicitatea acestor elemente creează mândria pentru propriile realizări, pentru propria ființă. Gustul pentru frumos își găsește esența și în respectul acordat eroilor care s-au jertfit pentru viitorul României. Numai prin asumarea acestor evenimente și realizări deosebite, prin restituirea istoriei către oameni se pot crea premisele unei afirmări puternice a identității locale și naționale românești.

Iată de ce și acum, aici, autorii își propun să contribuie la realizarea unei educații estetice și la îmbogățirea gustului pentru frumos în rândul cititorilor. Totul, pentru a ne reda mândria și istoria.

NOTE

1) Alan Goldman, *The Aesthetic,* în Berys Nigel Gaut, Dominic Lopes, *The Routledge Companion to Aesthetics,* Routledge, 2005; Gretel Adorno, Rolf Tiedermann, Robert Hullot-Kentor, *Aesthetic Theory,* Continuum International Publishing Group, 1997, p. 332-360. Despre locul pe care îl are și îl poate avea estetica în peisajul științific, a se vedea Kendall Walton, *Aesthetics – What? Why? And Wherefore?* în „Journal of Aesthetics & Art Criticism", Spring, 2007, vol. 65, nr. 2, pp. 147-161.

2) 2) Paul Guyer, *History of Modern Aesthetic,* în Jerold Levinson, *The Oxford Handbook of Aesthetics,* Oxford University Press, 2005, pp. 25-60.

3) Pentru Baumgartner estetica este arta de a gândi frumos. A se vedea Ernst Cassirer, *The Philosophy of the Enlightenment,* Princeton University Press, 1951, pp. 346-348, dar și Johann Gottfrieg Herder, *Selected Writings on Aesthetics,* translated by Gregory Moore, Princeton University Press, 2006, pp. 41-50.

4) James Kirwan, *The Aesthetic in Kant: a Critique,* Continuum International Publishing Group, 2004, 200 p.; Christian Helmut Wenzel, *An Introduction to Kant's Aesthetics: Core Concepts and Problems,* Wiley-Blackwell, 2005, 183 p.; Salim Kemal, *Kant's Aesthetic Theory: an Introduction,* Palgrave Macmillan, 1997, 197 p.; Rodolphe Gasche, *The Ideea of Form: Rethinking Kant's Aesthetics,* Stanford University Press, 2003, pp. 307-321.

5) Jennifer McMahon, *Beauty,* în Berys Nigel Gaut, Dominic Lopes, *op. cit.,* pp. 307-321.

6) Joseph Addison, *On the Pleasures of the Imagination,* în *Aesthetics. Critical Concepts in Philosophy,* ed James E. Young, vol. I. History of Aesthetics, Routledge, 2005, p. 17.

7) În capitolul *Beauty and Utility in Eighteenth Century Aesthetics* în lucrarea sa *Values of Beauty Historical Essays in Aesthetics,* Cambridge University Press, 2005, pp. 110-128.

8) Pentru relația estetică dintre gust și frumos se poate consulta și Roman de la Calle, *Gusto, belleza y arte: doce ensayos de historia de la estetica y teoria de las artes,* Universidad de Salamanca, 2006, pp. 15-112.

Câteva precizări privind începuturile Muzeului Viticulturii și Pomiculturii din România de la Golești – Argeș

prof. Vasile NOVAC

În articolul *Muzeul Viticulturii și Pomiculturii – Golești*, semnat de dr. Filofteia Pally, ca și în unele emisiuni ale unor posturi de televiziune din Pitești, s-au strecurat unele inexactități, pe care ne propunem să le rectificăm în rândurile care urmează. Totodată, dorim să reamintim câteva nume ale truditorilor care au contribuit la concepera și făurirea acestei instituții, fiindcă în materialul publicat în *Restituiri*, anul IX, nr.2 (21) din 2011 Serie nouă, nu se amintește de nici măcar o singură persoană de la Muzeul Golești care s-a implicat în această lucrare.

O primă observație: expoziția organizată în anii 1942-1943, prin eforturile inginerului Gheorghe Minescu, directorul general al Institutului Național al Cooperației, și ale profesorului univ. dr. George Fotino, nu cuprindea obiecte de la acad. Gheorghe Bengescu. Diplomele, medaliile, cele aproape 200 de articole din presa străină și alte obiecte ale lui Gheorghe Bengescu au fost achiziționate de noi, mult mai târziu.

În anul 1958, Cooperația a fost evacuată din toate clădirile Conacului Golești primind o destinație exclusiv muzeală. Între 1943 și 1958, clădirile anexă găzduiseră o școală de contabili. În acest fel, Institutul Național al Cooperației justifica investițiile folosite în restaurarea ansamblului medieval de la Golești. Din punct de vedere juridic, Muzeul Golești era parte integrantă a Muzeului Regional Argeș. Și-a căpătat independența juridică în anul 1966. Primul director a fost Constantin Iliescu. În anul 1958, Gheorghe Mihai a avut cinstea de a fi primul muzeograf la Golești. Ulterior, va conduce Arhivele Statului, Filiala Olt din Slatina. În septembrie 1959, a fost încadrat muzeograf Constantin Iliescu, sub conducerea căruia Muzeul Golești a cunoscut o dezvoltare rapidă și constantă. Ulterior au mai fost angajați ca muzeografi: Constantin Dumitrescu și Ion Buciumeanu. Cei trei au întocmit tematica și au organizat, la etajul clădirii centrale, expoziția de istorie privind evenimentele revoluționare din anii 1821 și 1848, strâns legate de activitatea Goleștilor.

În anul 1962, s-a inaugurat expoziția de etnografie și artă populară din zonele Argeș, Muscel, Vâlcea și Olt, în urma unei campanii de achiziții, la care au participat, în afara lui Constantin Iliescu, Ion Chelcea, Smărăndița Stanciu, Romulus Vulcănescu, Boris Zderciuc și alții.

Secția pedagogică privind începuturile și dezvoltarea învățământului din Țara Românească și Școala Slobodă Obștească înființată în anul 1826, ca rod al muncii celor trei muzeografi amintiți mai sus, s-a deschis în 1963.

La 10 ianuarie 1965, când am fost angajat ca muzeograf la Golești, am găsit trei muzeografi: C. Iliescu, Mircea Gâlcă și Donisă Dragoș.

Foișorul care l-a găzduit pe Tudor Vladimirescu între 18 și 21 mai 1821 și de unde a fost arestat a găzduit o mică expoziție încă din anul 1943, care a fost permanent îmbunătățită. De pildă, hainele lungi de lână cu găitane au fost găsite de noi în podul casei cu etaj de la Cerna Vârf – Mehedinți. Fiindcă fuseseră expuse într-un pod fără acoperiș, expuse intemperiilor naturale, au fost restaurate și expuse aici, înaintea de anul1981.

Numai busturile Goleștilor din Rotonda Conacului au fost executate de către absolvenții Academiei de Arte Frumoase din București. Bustul lui Nicolae Bălcescu a fost dăruit Muzeului Golești de către Biblioteca din municipiul Pitești.

Nu Consiliul Muzeelor a stabilit planul de măsuri pentru reorganizarea Muzeului Viticulturii și Pomiculturii din România, ci un colectiv din Muzeu, format din: Constantin Iliescu, Vasile Novac și Aurelian Motomancea, autorii tematicii pe care a bătut-o la mașină dactilografa Comitetului Regional pentru Cultură și Artă a județului Argeș, Filofteia Mărăcine, deoarece Muzeul nu-și putea permite luxul, atunci, să aibă și o dactilografă în schemă. Un colectiv larg, format din muzeografi și specialiști din toată țara, a discutat și aprobat tematica întocmită de noi, în ședința Comitetului Executiv al Sfatului Popular al Regiunii Argeș din 3 aprilie 1965. La această consfătuire științifică au mai participat, între alții, în afara celor citați de dr. Filifteia Pally, cunoscutul profesor I. C. Teodorescu, mare specialist în viticultură, acad. Constantin Nicolaescu-Plopșor, Paul Petrescu, Paul Stahl, Nicolae Alexandru Mironescu și alții. Intervențiile lui I. C. Teodorescu și Vasile Novac au fost răsplătite cu aplauze.

Planul de cercetare, la început, a fost orientat către zona Muscel pentru pomicultură și către zona Drăgășani pentru viticultură. Cercetările în aceste zone au fost făcute de către Aurelian Motomancea, care răspundea de Muscel, și de Vasile Novac, care trebuia să se ocupe de Drăgășani, iar pentru aducerea unei crame din Vrancea a fost delegat Filoftei Vochin.

La achiziționarea, demontarea și remontarea primelor gospodării, am fost sprijiniți de către: Iulian Rizea, Radu Stancu de la Muzeul Județean Argeș, Mioara Cârstoiu de la Muzeul Raional Vâlcea, Victoria Semendeaev de la Muzeul de Etnografie al Moldovei din Iași, și de către tinerii muzeografi ai Muzeului de Artă Populară – București: Dumitrescu și Anania.

La vizitarea Muzeului de către participanții la Congresul Muzeelor în Aer Liber, din 7 septembrie 1966, la gospodăria de Muscel s-au prezentat doar construcțiile, pe când la cea de Drăgășani s-au putut vedea și toate obiectele de interior, aranjate prin străduința Victoriei Semendeaev, deoarece subsemnatul a sosit din teren abia în ziua vizitei oaspeților străini.

Printre numeroasele greutăți întâmpinate la începuturile edificării Muzeului Viticulturii și Pomiculturii trebuie amintită și boicotarea de către Banca din Pitești, prin interzicerea pentru mai multă vreme a eliberării banilor pentru achiziții, sub diverse pretexte. După eforturi susținute, sprijiniți de Consiliul Muzeelor, prin Georgeta Stoica și Nicolae Ungureanu, s-au putut relua plățile.

În perioada 1967-1968, sub conducerea lui Iulian Rizea, s-au achiziționat gospodăria din Dâmbovița, de care a răspuns Grigore Constantinescu, și cea de Muscel, Podgoria, prin grija lui Filofteiu Vochin. Aceste adăugiri care nu fuseseră prinse în tematica inițială, m-au determinat ca, sprijinit de Nicolae Alexandru Mironescu, să fac câteva completări la tematică, în conformitate cu noile cercetări de teren.

Înainte de elaborarea tematicii, Constantin Iliescu și Vasile Novac, însoțiți de Nicolae Alexandru Mironescu, Paul Petrescu și Paul Stahl, au efectuat cercetări de teren în: Dobrogea, Moldova, Transilvania, Oltenia și Muntenia. S-au mai făcut cercetări împreună cu Cornel Irimie și Ileana Rușdea de la Muzeul Tehnicii Populare din Dumbrava Sibiului.

După evenimentele din decembrie 1989, am propus și reprezentarea Basarabiei în Muzeul Viticulturii și Pomiculturii din România, prin aducerea unor gospodării din: Tighina, Lăpușna, Bălți, Orhei și Hotin sau din alte zone, în raport de rezultatele ce s-ar putea obține printr-o cercetare de teren a teritoriului dintre Prut și Nistru.

Am făcut aceste precizări pentru a aduce un omagiu tuturor acelora care au sprijinit apariția și începuturile Muzeului Viticulturii și Pomiculturii din România care au trecut în altă lume și a mulțumi celor care mai sunt printre noi.

O metaforă a istoriei noastre: Mănăstirea Curtea de Argeș

prof. Elena ȘTEFĂNICĂ

Istoria, înțeleasă ca o reconstituire a trecutului, pare desuetă astăzi, într-o epocă ancorată în prezent în care imperativul tuturor pare „Carpe diem!". Și totuși, fără să ne dăm seama, suntem înconjurați de istorie, facem parte din ea și suntem rezultatul istoriei. Uităm adesea că unul dintre preceptele ce ar trebui să ne ghideze existența, descoperit încă din antichitate, este „Nosce te ipsum!" și astfel multe probleme s-ar rezolva. Chiar și psihologii recomandă acest principiu azi pentru a ne putea făuri un plan realist de viață. Ne putem cunoaște pe noi înșine cunoscându-ne istoria, cercetând trecutul și asumându-l cu toată încărcătura sa de semnificații...

O chintesență a istoriei noastre este Mănăstirea Curtea de Argeș. Câți dintre noi, argeșenii, în special, nu am vizitat cel puțin o dată Catedrala de la Curtea de Argeș? Unii dintre noi am fost contrariați, incitați de legenda zidirii Anei pentru ca edificiul să dureze. Și Ana și Manole se iubeau atât de mult!... În zadar s-a rugat Manole ca cerul să se dezlănțuie și s-o împiedice pe Ana să ajungă!... Și Ana a ajuns prima, căci forța iubirii era mai puternică decât a stihiilor dezlănțuite. Cu atâta durere, dar și duioșie, Manole, ca într-o joacă, a pus-o pe Ana, inima lui, la temelia construcției. Și zidirea a rezistat, dar Manole n-a mai fost Manole!... Există legenda că și astăzi s-ar auzi tânguirea Anei dintre pietrele reci în care a fost oferită jertfă... Și Manole era Meșterul, al zecelea, cel ce închidea numărul magic al celor „nouă meșteri mari, calfe și zidari", cu Manole zece, „care-i și întrece"...

Mituri ancestrale, mituri ale zidirii temeinice, legenda zborului lui Icar, mitul reluării perpetue, toate s-au îmbinat în imaginarul popular pentru a descrie măreția unei zidiri omenești ce nu pare omenească.

Catedrala de la Curtea de Argeș este metafora perfecțiunii creației românești, comparată cu Sfânta Sofia de la

Constantinopol de către un istoric belgian[1] sau cu „raiul lui Dumnezeu[2]". Este, în același timp, și o chintesență a istoriei noastre dintre anumite veacuri. Mănăstirea Curtea de Argeș este atemporală: vine din legendă, traversează epoci concrete și parcă își pierde materialitatea. Este o metaforă a jertfei dragostei omenești pentru a crea o capodoperă, o metaforă a dorului mistuitor al creatorului, dar și a grandorii. Catedrala este un final, este Perfecțiunea în memoria colectivă. Este chintesența mai multor epoci istorice. Are încifrată în ea atâtea înțelesuri, încât apropierea de ea transpune în alte epoci și în alte

adâncimi ale ființei tale, încât, de fiecare dată te descoperi altfel în preajma zidirii. Catedrala e aceeași, dar, de fiecare dată, la fiecare revedere e alta pentru că tu ești altul. Locul are o încărcătură spirituală, o vibrație pe care eu, cel puțin, o regăsesc în puține locuri. Emoția pe care o retrăiesc la întâlnirea cu Mănăstirea Curtea de Argeș nu am resimțit-o decât la Voroneț, într-un amurg de iulie...

Catedrala de la Curtea de Argeș este totuși una dintre valorile certe, care ne dau identitate. E o bornă de hotar a istoriei noastre.

A descrie Catedrala din punct de vedere istoric este o provocare, istoria fiind pe măsura legendei Meșterului Manole. Catedrala de la Curtea de Argeș a fost ridicată pe locul unei biserici mai vechi și susține legenda veșnicei reluări a zidirii.

Pe locul actualei catedrale a fost ridicată de către Vlad Dracul, domnul Țării Românești (1436-1442 și 1443-1446), fiul lui Mircea cel Bătrân și tatăl lui Vlad Țepeș, o biserică mitropolitană, cu hramul Adormirea Maicii Domnului[3]. Aceasta se afla la 2 km de orașul Curtea de Argeș, pe locul moșiei Flămânzești și a fost sfințită la data de 15 august 1439[4]. Până în 1439, sediul Mitropoliei Țării Românești era Biserica Domnească din Curtea de Argeș. Vlad Dracul, conform cercetătorilor[5], i-a conferit ctitoriei sale trei semnificații: necropolă domnească, dinastică, pentru a-și legitima domnia, ca descendent al lui Basarab I Întemeietorul, și cruciată[6].

Într-adevăr, Biserica a devenit necropolă domnească după rezidirea ei de către Neagoe Basarab (1512-1521), dar Vlad Dracul nu a fost înmormântat în ctitoria sa, fiind decapitat și găsindu-și odihna veșnică în Mănăstirea Târgșor.

Încă de la prima construcție, Biserica a fost supusă unor încercări numeroase. Astfel, în 1475 sau 1484 a fost năruită de un puternic cutremur de pământ și nu a mai fost reconstruită.

Legenda spune că domnitorul Neagoe Basarab, în cursul unei vânători pornite încă de la Câmpulung, a descoperit întâmplător ruinele vechii biserici mitropolitane. În pisania de pe peretele vestic al Catedralei de astăzi, pisanie așezată mult mai târziu (în 1793) deasupra intrării, se spune: *Această sfântă și dumnezeiască besearecă s-au ridicat din temelie întru slava și cinstea Adormirii Prea Sfintei Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoare și Pururi Fecioarei Maria, de cel întru sfând Dumnezeu binecredincios Io Neagoe V(oie)v(o)d Basarab și s-au târnosit la leat 7025 (1517), de Prea Sfințitul patriarh al Țarigradului Kir Theolipt*[7].

În lucrarea „Comorile Argeșului", autorul, citând surse mai vechi, afirmă că Neagoe Basarab obținuse tronul Țării Românești și datorită calităților sale de arhitect, remarcându-se la Constantinopol prin ridicarea unei moschei cu 999 de ferestre și 333 de minarete[8], în fața sultanului Baiazid al II-lea. Sultanul i-ar fi dăruit lui Neagoe Basarab materialele rămase de la construcția moscheii: marmură de Paros, porfir, lemn de cedru etc.[9], folosite la construcția viitoarei catedrale, ridicate din piatră de Albești-Muscel.

Ctitoria lui Neagoe Basarab nu a servit drept sediu al mitropoliei Țării Românești, pentru că, mutându-se capitala la Târgoviște încă din timpul lui Mircea cel Bătrân (1386-1418), reședința mitropolitană s-a mutat și ea. Din 17 august 1517, după sfințirea bisericii de la Curtea de Argeș, sediul mitropoliei a fost mutat definitiv la Târgoviște[10], iar „Monastirea naltă/cum n-a mai fost altă" a servit drept loc de-ngropăciune și de pomenire pentru Neagoe Basarab și membrii familiei sale[11].

După ridicarea bisericii de către Neagoe Basarab și sfințirea acesteia, Radu de la Afumați este cel care a angajat o echipă de zugravi, condusă de Dobromir din Târgoviște, pentru a executa pictura interioară, în anul 1526.

La circa o sută de ani de la ridicarea sa, ctitoria lui Neagoe Basarab a fost jefuită în iarna lui 1610-1611 de oștile principelui Transilvaniei, Gabriel Bethlen, iar între 1769 și 1774 a suferit din nou distrugeri în timpul războiului ruso-turc. Seria încercărilor la care a fost supusă *Mănăstirea lui Manole* continuă prin distrugerile provocate sub ocupația austriacă din 1788-1790, de cutremurele din 1814 și 1838, precum și de incendiile din 1814 și 1867[12].

În 1862, starea bisericii este descrisă foarte plastic de episcopul Argeșului, Neofit Scriban: *de la turlele bisericii până la fundament mai în tot locul ochiul privitorului vede că peste puțin amenință totala ruinare a acestui monument de referință și de artă rară ce a ieșit vreodată din mâinile muritorilor*[13]. Starea de degradare continuă; la 9 martie 1871 același episcop informa Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice că *iarna aceasta au căzut mai multe table de plumb de pe bolta cea mare și că temelia se ruinează*[14].

Din cauza acestei stări de lucruri, se impunea o restaurare serioasă a bisericii. Acest lucru se va realiza în timpul episcopului Ghenadie Petrescu (1875-1893), de către o echipă coordonată de un arhitect francez, Andre´ Lecomte de Nouy. Reparațiile au început la 1 iunie 1875 și s-au terminat la 12 octombrie 1886, prin sfințirea bisericii[15]. Deși relațiile dintre arhitectul francez și episcop au fost extrem de încordate, echipa restauratoare a dat din nou strălucirea binemeritată ctitoriei urmașului lui Basarab. Însuși episcopul recunoaște în 1886 că biserica a fost adusă la *vechea ei splendoare* și că sfințirea sa a fost făcută *în prezența regelui și reginei, al guvernului și clerului și poporului din toate părțile*[16]. În vremea aceluiași episcop s-a ridicat și palatul episcopal și a început plantarea de arbori și arbuști, aduși din *muntele Căpățâneni și pădurea moșiei Flămânzești*[17]. Amenajarea parcului a fost continuată și în vremea episcopului Gherasim Timuș (1893-1911)[18].

După restaurare, Catedrala de la Curtea de Argeș și-a sporit faima, fiind vizitată de personalități din diferite domenii, dar și de oameni obișnuiți.

Regele Carol al II-lea (1930-1940) a stabilit prin Decretul-lege 3997 din 7 noiembrie 1939 ca Mănăstirea Argeș să rămână numai criptă regală[19], dar, ca o ironie a sorții, acesta nu a fost înmormântat alături de înaintașii săi, ci departe de țară, în Estoril, Portugalia. În 2003 s-a făcut o reparație istorică prin aducerea în țară a sicriului penultimului rege al românilor și depunerea acestuia într-o capelă în incinta ansamblului Mănăstirii de la Curtea de Argeș.

Conform informațiilor apărute în presa națională[20], lângă Mănăstirea Curtea de Argeș se construiește o nouă catedrală episcopală și regală, ce ar trebui sfințită anul acesta[21].

Catedrala de la Curtea de Argeș a îndeplinit mai multe funcții în decursul istoriei sale. Astfel, în 1793 a devenit lăcașul nou înființatei Episcopii a Argeșului[22], în timpul domnitorului Alexandru Moruzi (1792-1796), îndeplinindu-și acest rol până în 1949, când episcopia Argeșului a fost unificată cu cea a Râmnicului, iar sediul acesteia s-a mutat la Râmnicu Vâlcea. În 1990, Episcopia Argeșului și-a redobândit statutul, iar din 26 septembrie 2009, Episcopia Argeșului și Muscelului a primit titulatura de Arhiepiscopie[23].

Pentru a nu-și dezminți parcă aura de *Mănăstirea lui Manole*, Catedrala Arhiepiscopală este supusă și în zilele noastre unei opere de restaurare pentru a șterge urmele inevitabile ale anilor și a păstra astfel pentru generațiile viitoare această metaforă a istoriei noastre.

---

1 Henri Gregoire, apud *Comorile Argeșului*, responsabil: preot Ștefan Ștefănescu, p. 28

2 P. Chihaiu, apud *Op. cit.*, p.28

3 Păcurariu, Mircea, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1991, p. 260

4 Ibidem

5 Ibidem

6 Vlad Dracul a încastrat pe turnul bisericii însemnul dragonului și nu stema țării, pentru a sublinia apartenența sa la lupta antiotomană, apud Păcurariu, Mircea, *Op. cit.*, p. 260

7 „Catedrala arhiepiscopală din Curtea din Argeș", istoric, broșură de popularizare.

8 *Comorile Argeșului*, p. 20

9 Ibidem

10 Sediul Mitropoliei a fost mutat în biserica începută de Radu cel Mare și terminată tot de Neagoe Basarab, apud Păcurariu, Mircea, *Op. cit.*, p. 260

11 În interiorul Mănăstirii de la Curtea de Argeș au fost înmormântați Neagoe Basarab și soția sa, Despina Doamna, Domnița Stanca, fiica ctitorului, și Radu de la Afumați, ginerele lui Neagoe Basarab. De asemenea, la Curtea de Argeș, pentru a sublinia contopirea deplină cu pământul românesc, și-au ales locul de odihnă veșnică și primii regi ai României, Carol I și Ferdinand, împreună cu soțiile lor și cu fiica primului rege, micuța Maria.

12 Mavrodin, Teodor, *Episcopia Argeșului 1793-1949*, Editura Europroduct, Pitești, 2005, p. 334

13 Ibidem, p.61

14 Ibidem, p.81

15 Ibidem, p.102-103

16 Ibidem, p.103

17 Ibidem

18 Ibidem

19 Ibidem, p.134

20 „Libertatea", nr. 6880, 6 iulie 2011, p.7

21 Piatra de temelie a noii catedrale a fost pusă la 10 mai 2009 de către principesa Margareta și principele Radu Duda, apud „Libertatea", nr. 6880, 6 iulie 2011, p. 7

22 Mavrodin, Teodor, *Op. cit.*, p. 11

23 Din 1990 și până astăzi, funcția de episcop și, din 2009, pe aceea de arhiepiscop este deținută de Înalt Preasfințitul Părinte Calinic.

Cetatea Poienari

Narcis-Viorel DANCIU

Pe cheile râului Argeş, pe un teren stâncos, se zăresc ruinele cetăţii Poienari. Cetatea se află la patru kilometri de barajul Vidraru, aşezată pe un vârf de munte, la o altitudine de 860 de metri. Numele cetăţii i-a fost dat după satul Poienari, situat la şase kilometri distanţă,sat aflat pe moşia domnească a cetăţii.

Una dintre legendele despre Cetatea Poienari, transmisă din tată în fiu, din secolul XV şi până astăzi, spune că boierii din Târgovişte, speriaţi de asprimea domnitorului Vlad Ţepeş care trăgea în ţeapă tâlharii, leneşii şi trădătorii, s-au adunat în secret şi au pus la cale înlăturarea domnitorului, uneltind să-l prindă viu în cursă şi să-l ducă peşcheş sultanului. Ţepeş, însă, aflându-le la timp de planurile boierilor, a pregătit o cursă împotriva lor. Astfel, în ziua de Paşte, se pomenesc boierii cu oamenii lui Ţepeş/Vodă că umplu biserica şi-i ridică, nitam-nisam, pe toţi – mic şi mare, tânăr şi bătrân, bărbaţi ori femei – şi-i aduce pe jos până la Curtea de Argeş şi de aici până mai sus, la o strâmtoare îngustă, numită de popor Cheile Argeşului. După ce-şi desfată ochii pe priveliştile măreţe ale munţilor, Vodă ridică buzduganul spre înălţimile ameţitoare ale Cheilor, către cel mai înalt colţ de stâncă, pe care se mai puteau zări încă nişte ziduri ruinate, şi, cu glas de tunet, porunci: „Boieri şi coconi, jupânese şi jupâniţe, voi care mi-aţi urzit moartea în iatacurile voastre priviţi cuibul acela de vulturi, colo sus, să răsară până-n Duminica Tomii cel necredincios o cetate de zid, să stea soarele pe fruntea ei". Cetatea a fost construită până la data scadentă, iar cei rămaşi în viaţă au fost iertaţi,domnul considerând că şi-au spălat păcatele şi nu vor mai îndrăzni să urzească noi trădări. Această legendă a fost culeasă de Neofil, mitropolit al Ungrovlahiei. Dacă legenda este adevărată, construcţia cetăţii a durat şapte zile, între Paşti şi Duminica Tomii.

O altă legendă legată de cetatea Poienari este aceea că în această zona ar fi avut loc bătălia de la Posada din 1330. Oştirile ungare au fost oprite sub Castro Argias, însă părerile cu privire la identificarea cetăţii sunt împărţite, unii presupunând că ar fi vorba despre Curtea de Argeş, iar alţii, că ar fi vorba despre Poienari.

Ridicarea cetăţii a dovedit că, din prima clipă a domniei sale, Vlad Ţepeş s-a pregătit pentru lupta antiotomană. Domnitorul nu a ţinut cont de tratatul încheiat între Ungaria şi Înalta Poartă, semnat în anul 1451, prin care se impunea Ţării Româneşti să nu construiască cetăţi.

Fortificaţia are o formă alungită, neputându-se apropia de nicio formă geometrică cunoscută. Această formă se datorează înălţării zidurilor pe marginile platoului, având fundaţia direct pe stâncă, de unde pornesc pantele abrupte.

Latura de vest are o lungime de 14 metri si este prevăzută cu singura intrare în cetate. Istoricii sunt de părere că cetatea ar fi avut o punte mobilă, deoarece în zidărie nu se disting urmele altei porţi sau ale unei grile metalice. Sistemul de apărare al intrării, prin două turnuri aşezate lateral, era ideal. El permitea trăgătorilor să supună unui foc încrucişat asediatorii atât în cazul unui atac extern, cât şi în cazul în care asediatorii pătrundeau în cetate.

Latura de sud are o lungime de 72 de metri. Partea inferioară este construită din piatră, iar partea superioară este construită din cărămidă. În această parte se găsesc trei bastioane exterioare având planul semicircular. Latura de nord, a cărei lungime nu se poate determina, păstrează fragmente din zidul iniţial. Un interes deosebit îl poartă încăperea din zona de nord est a cetăţii. Această încăpere, cu dimensiunile de 4x3 m, era cisterna de apă a cetăţii, element indispensabil în cazul unei asemenea construcţii.

Imediat după intrarea în cetate, se pătrunde pe un coridor în pantă lină, cu o lungime de aproximativ 30 de metri. Culoarul are o lăţime de circa 2,4 metri la intrare, 1,6 metri în partea centrală şi 3 metri la ieşire. Structura culoarului arată că el avea destinaţia unei capcane pentru atacatori, în special în punctul de îngustare maximă, porţiune numită „zwinger". În acel punct, atacatorii erau supuşi tirului apărătorilor. În aceste condiţii, înaintarea era practic imposibilă.

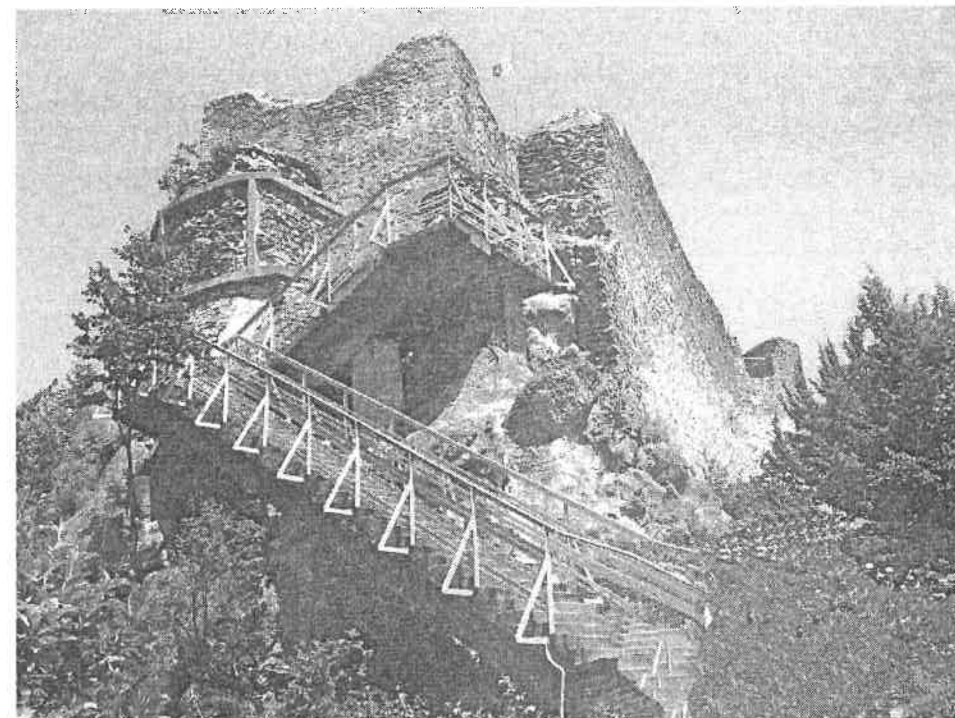
În partea de est se deschide un spaţiu larg ce avea ca destinaţie adăpostirea vitelor.

Nucleul original al cetăţii îl constituie turnul în plan patrulater, cu laturile exterioare de 8,15-8,50 de metri, iar în interior de 4,30-4,60 metri. Pentru a putea fi construit, acesta a fost aşezat pe un strat de pietriş şi nisip, iar apoi a fost turnat un strat de mortar. Zidurile turnului sunt mai adânci către prăpastie pentru a se putea sprijini pe panta abruptă. Tehnica defensivă aminteşte de cetăţile transilvănene din secolele XIII si XIV. Datele cu privire la turn l-au făcut pe Gheorghe I Cantacuzino să dateze construirea turnului înainte de secolul XIV. Accesul în turnuri de acest tip se făcea fie prin intermediul unei scări de lemn, fie prin intermediul unei scări săpate în turn. La Poienari nu au fost găsite urme de săpături în turn. Încălzirea era asigurată prin intermediul unui cămin în formă de clopot aşezat cu gura în jos. Căminul era aşezat la parter, iar etajele superioare erau încălzite cu ajutorul unui horn.

Totalitatea datelor cu privire la acest turn a dus la concluzia că acesta era turnul donjon al cetăţii. Subsolul era destinat păstrării bunurilor de valoare, iar etajul superior era utilizat fie în scopul locuinţei, fie în scopul întemniţării.

De regulă, un astfel de turn era înconjurat de o palisadă, însă in cazul turnului de la Poienari acest lucru era imposibil, deoarece o palisadă trebuie adânc înfiptă în pământ, iar pământul de la Poienari avea o adâncime între 0,20 şi 0,50 de metri.

În primă fază, când fortificaţiile erau reduse doar la turn, garnizoana număra cel mult 16 oameni. După mărirea cetăţii de către Vlad Ţepeş, numărul oştenilor a crescut la 40. Importanţa cetăţii este dovedită de existenţa pârcălabilor acestei cetăţi. Cronicile îl amintesc pe pârcălabul Gherghina, cumnatul lui Vlad Călugărul şi unchi al lui Radu cel Mare.

Importanţa cetăţii nu se reduce numai la cea militară. Ea constituia un loc potrivit pentru păstrarea vistieriei domneşti sau pentru întemniţarea celor mai primejdioşi duşmani ai domnului. La începutul secolului XVI, în anul 1509, un izvor italian menţiona cetatea Poienari, ridicată pe o stâncă ascuţită, unde se păstrează banii principelui (Poynar diende castellum in acuta pietra eminet ubi pecuniae principis regionis custodiuntur). Cât despre rolul de temniţă, documentele îl menţionează pe boierul Milea, fiul lui Voico care vrând să ridice un alt domn peste capul voievodului a fost aruncat de Vlad Călugărul în cetatea Poienari.

Evoluţia şi finalul utilizării fortificaţiilor caracterizează situaţia din Ţara Românească. Aparent, existenţa unor cetăţi puternice era incompatibilă cu dominaţia otomană.

În urma săpăturilor arheologice au fost descoperite cărămizi, vârfuri de săgeată, o ghiulea de piatră din secolul XV şi vase de uz casnic din secolul XVI, derivate din cele răspândite în Câmpia munteană.

Cetatea a fost restaurată între anii 1969-1972, fiind consolidate şi înălţate zidurile şi construite treptele de acces pentru a facilita vizitarea fortificaţiei. Ruinele cetăţii Poienari au atras, ca vizitatori, numeroase personalităţi ale vieţii spirituale româneşti: Cezar Bolliac, Alexandru Odobescu, Carol Davila, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Alexandru Vlahuţă, Nicolae Iorga şi mulţi alţii. Ei au lăsat pagini memorabile, descriind drumul spre Poienari şi ce mai rămăsese din zidurile cetăţii când au ajuns acolo. Paginilor scrise de ei, li se poate alătura romanul "Castelul din Carpaţi", al lui Jules Verne.

Cetatea îşi îndeplineşte şi astăzi obiectivul pentru care a fost construită, fiind cucerită doar de turiştii care se încumetă să urce cele 1.480 de trepte zidite în coama dealului.

Bibliografie

1. *Argeş, călătorie în timp şi spaţiu*, Consiliul Judeţean Argeş.

2. Cetăţi medievale în Ţara Românească (secolele XIII-XVI), Gheorghe I. Cantacuzino, Editura Ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1981).

3. *Cetatea Poienari*, Maia Ciobanu, Nicolae Moisescu, Radu Ştefan Ciobanu, Editura Sport-turism, Bucureşti, 1984.

4. *Pe urmele lui Vlad Ţepeş*, Radu Ştefan Ciobanu, Editura Sport-turism, Bucureşti, 1979.

5. *Plaiuri argeşene*, Gheorghe Dumitru-Moican, Editura Sport-turism, Bucureşti, 1982.

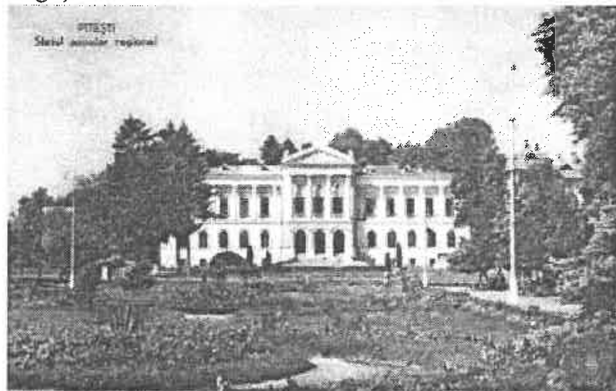
6. http://www.directio.ro/node/98

7. http://www.turism-arges.ro/obiective-turistice-arges/cetatea-poienari-vlad-tepes/

Muzeul Județean Argeș

Valentin MOTREANU, muzeograf

Începuturile muzeistice în Argeș au loc în anul 1928, atunci când un grup de intelectuali din cadrul Fundației Culturale Ateneul Popular „Gheorghe Ionescu-Gion" înființează în Pitești un muzeu (cu secții de istorie, etnografie și artă populară). În anul 1948 Autoritățile desființează Fundația Culturală Ateneul Popular „Gheorghe Ionescu-Gion" și închid muzeul. În acel moment, celor două secții li se alăturase și noua secție de istorie naturală. Șapte ani mai târziu, în anul 1955, Administrația locală redeschide muzeul sub denumirea de Muzeul Regional Argeș, denumire pe care o va păstra până în anul 1970, când își ia denumirea de Muzeul Județean Argeș.

Clădirea veche a Muzeului Județean Argeș a fost construită în anii 1898-1899 după planurile arhitectului Dimitrie Maimarolu. A fost sediul Palatului Administrativ al fostei Prefecturi a județului Argeș până în anul 1970, atunci când Muzeul a primit această clădire. Fațada clădirii vechi a Muzeului Județean Argeș, stâlpii de susținere și scările sunt toate construite din piatră de Albești, locul unde era exploatată cu ani în urmă cea mai frumoasă piatră pentru diverse construcții. Multe dintre clădirile vechi din Argeș au fost lucrate folosind acest tip de piatră, „extrasă" din cariera de la Albeștii de Muscel. Mausoleul de la Mateiaș, Castrul Roman Jidava și clădirea fostei Prefecturi din Pitești sunt doar câteva exemple.

În clădirea veche a Muzeului se găsesc cele două expoziții de bază: Expoziția Secției de Istorie și Expoziția Secției de Științele Naturii.

Expoziția de bază a Secției de Istorie prezintă, în contextul istoriei naționale, evoluția societății omenești de pe teritoriul județului Argeș din paleolitic până la 1947. În cadrul expoziției Secției de Istorie sunt prezentate unelte aparținând culturii de prund, piese eneolitice descoperite în așezările gumelnițene de tip tell de la Teiu, Popești și Zidurile, ceramică, arme și piese de harnașament din inventarele funerare ale mormintelor din necropolele hallstattiene târzii de pe Valea Topologului.

O pondere deosebită este acordată procesului de romanizare, dat fiind faptul că în Argeș se află marea așezare dacică de la Cetățeni ca și castrele de pe Limes transalutanus, cel mai important fiind cel de la Câmpulung *Jidava*. Reședințele domnești de la Curtea de Argeș, Câmpulung, Pitești, cetățile argeșene Poenari și Oratia, rolul Argeșului în evul mediu sunt prezentate prin intermediul obiectelor descoperite arheologic, prin fotografii, hărți și documente. Marile evenimente ale secolului al XIX-lea ocupă un loc deosebit în expoziție, datorită rolului important pe care argeșenii și personalitățile de aici l-au jucat în cadrul acestor evenimente. Rolul monarhiei în istoria României, Argeșul – leagăn al liberalismului românesc și al țărănismului, Făurirea României Mari, Viața culturală în perioada 1878-1947, Viața politică în perioada interbelică și până la 1947, participarea argeșenilor și a mușcelenilor la cel de-al doilea război mondial sunt teme istorice prezentate în sălile deschise în 2004 și 2006.

În anul 2009 în continuarea Secției de Istorie a fost inaugurat un cabinet numismatic.

Cabinetul numismatic este structurat pe trei secțiuni și cuprinde 6380 exponate:

1. Numismatică: 5508 monede (bronz, argint, aur), individuale sau tezaure (sec. IV a.Chr. – sec.XXI);
2. Decorații: 200 ordine, cruci, medalii, însemne;
3. Medalistică: 400 medalii și plachete românești (1839-1950) și 100 medalii străine (1713-sec. XX).

Expoziția permanentă a secției de Științele Naturii cu tema „Ocrotirea naturii pe baze ecologice" a fost inaugurată în anul 1977. Tematica expoziției a fost realizată pe baza ultimelor descoperiri din domeniul științelor naturii și mai ales din domeniul ecologiei și protecției mediului, teren încă neexplorat în România la acea vreme. Expoziția a fost prima de acest fel din România și din Europa Centrală și de Est (fapt confirmat de presa vremii din țară, din străinătate și de specialiști), rămânând una din cele mai remarcabile expoziții și în momentul de față.

Expoziția este structurată pe trei secțiuni:

1. În prima secțiune, *Originea vieții și evoluția viețuitoarelor pe pământ*, vizitatorul ajunge sub o imagine fotografică ce reprezintă panorama bolții cerești de deasupra emisferei nordice în care, printre altele, se observă galaxia Calea Lactee, formațiune care cuprinde cca. 100 de miliarde de stele printre care și Soarele cu sistemul său de planete (sistemul solar). De asemenea, este prezentată evoluția paleogeografică a scoarței terestre, evoluția viețuitoarelor de pe Pământ, evoluția primatelor precum și dovezi ale evoluției vieții;
2. În cea de a doua secțiune, *Organizarea materiei vii și relațiile din cadrul ecosistemului*, sunt prezentate principiile generale de organizare a materiei vii, legăturile naturale care se stabilesc între diferite viețuitoare și relațiile acestora cu mediul în care trăiesc. Sunt prezentate, prin intermediul dioramelor, câteva tipuri de ecosisteme naturale, începând cu balta, continuând cu silvostepa și pădurea de amestec, ecosistemul alpin și terminând cu peștera care este un ecosistem incomplet. În peștera realizată în cadrul muzeului sunt prezentate formațiunile concreționare, stalagmite perlate, draperii, domuri și chiar formațiuni stalactitice bizare.
3. În cea de a treia secțiune, *Relația om – natură și ocrotirea mediului înconjurător*, problemele sunt prezentate în următoarea ordine: omul și vegetația (cu accent pe relația om – ecosistem silvic), omul și animalele, omul și mediul înconjurător, istoricul ocrotirii naturii în România.

Cercul Militar Pitești

Mihaela NEACȘA

CERCUL MILITAR PITEȘTI reprezintă o instituție de cultură, educați, formare și reprezentare a Ministerului Apărării Naționale la nivel de garnizoană. Este destinat desfășurării activităților cultural-educative, de protocol, științifice, de relații publice, sportive, de turism și agrement, a unor manifestări și festivaluri prilejuite de aniversări, sărbătoriri de către / pentru cadrele militare și personalul civil din unitățile militare, membrii familiilor acestora, studenții și elevii militari, soldații și gradații profesioniști, cadrele militare în rezervă și în retragere, veteranii de război.

CERCUL OFIȚERILOR din Garnizoana Pitești s-a constituit în data de 23.12.1891 prin Actul I.D. nr. 376/1912 publicat în Monitorul Oficial nr. 6/1912 și sentința civilă nr. 248/12 iulie 1928 a Tribunalului Argeș.

CERCUL MILITAR PITEȘTI a fost construit în baza ordinului nr. 5668/21 iunie 1938 al Secretariatului General al Ministerului Apărării Naționale, între anii 1938 și 1940, prin contribuția ofițerilor din garnizoană (590.377) și a fondurilor alocate de Ministerul Apărării Naționale (2.657.111 lei), având încă de la înființare statut de instituție de cultură a personalului militar din garnizoana Pitești .

Inițial, garnizoana Pitești, prin raportul nr. 463 din 09 iulie 1938, înaintat Corpului 1 Armată, solicita construirea unui local propriu al Cercului Militar pe un teren primit din partea Primăriei Pitești, prin actul de donație 6574/1938, compus din subsol, parter, etaj 1 și etaj 2, fiind necesară suma de 14.000.000 de lei stabilita de Direcția Domenii Militare pe baza planurilor întocmite.

Ulterior, s-a aprobat construirea localului cu un singur nivel , alocându-se din partea Ministerului Apărării Naționale în iunie 1939 suma de 2.157.111 lei, iar în 1940 suma de 500.000 de lei, construcția fiind finalizată în același an.

Piatra de temelie a Casei Armatei a fost așezată în centrul orașului la data de 7 iulie 1939 după planurile arhitectului Octav Doicescu. La festivitatea care a avut loc cu această ocazie, a participat și Armand Călinescu, la data aceea președinte al Consiliului de Miniștri.

OCTAV DOICESCU – realizatorul planurilor construcției Cercului Militar Pitești – s-a născut în ianuarie 1902 și este un reprezentant de seamă al arhitecturii interbelice românești. Arhitect, om de cultură, profesor, academician, personalitate de seamă a breslei constructorilor, autorul multor clădiri și ansambluri de calitate, menționate în istoriile de arhitectură și nu numai...

A fost declarat în anul 1972 „Doctor Honoris Causa" al Institutului de Arhitectură „Ion Mincu" din București.

Printre lucrările reprezentative proiectate și realizate: restaurantul Băneasa, Casa de Odihnă de la Snagov, Centrala Telefonica din Banu Mărăcine, Casa Românească de la Expoziția Universală de la New York (1936), Opera Română (1953), grupul de locuințe de la Băneasa, studii și proiecte pentru Institutul Politehnic București.

De ce o statuie a lui Ion C. Brătianu la Pitești?

prof. Iulian MARICA

Ion C. Brătianu a fost o mare personalitate istorică și politică a României, în general și a Argeșului în mod special. Născut la Pitești, pe 2 iunie 1821, s-a remarcat ca participant activ la Revoluția de la 1848 din Muntenia, militant pentru Unirea Principatelor, unul dintre artizanii cuceririi Independenței naționale și aducerii dinastiei străine în România. Între 1876 și 1888 a îndeplinit cu cinste și responsabilitate funcția de prim-ministru, cu întrerupere în perioada aprilie-iunie 1881. A murit la Ștefănești, lângă Pitești, la 4 mai 1891.

Piteștenii i-au purtat un respect deosebit marelui om de stat; ca dovadă, încă din 1921, la centenarul nașterii sale, s-a dezvelit la Pitești un bust a lui Ion C. Brătianu. Acesta a fost demolat în 1950, ca și busturile lui Vintilă I.C. Brătianu și Ion I.C. Brătianu, aflate în zona centrală a orașului Pitești, precum și statuia lui Mihail Manolescu, cunoscut prefect de Argeș.

După Revoluția din 1989, liderii ai organizației PNL Argeș, precum Adrian Miuțescu (președintele organizației PNL Argeș) și Marius Postelnicescu, s-au afirmat ca reprezentanți ai relansării mișcării liberale postdecembriste. Aceștia au luat inițiativa ridicării unei statui a lui Ion C. Brătianu în orașul Pitești.

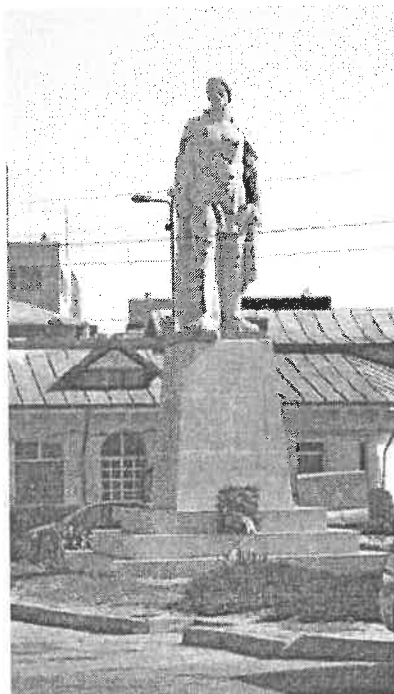
La 25 mai 2007 a fost dezvelită statuia care îl reprezintă pe I.C. Brătianu, autor fiind sculptorul Lucian Irimescu. Statuia a fost turnată în bronz în perioada 28 iunie-15 septembrie 2006 și are o înălțime de patru metri cu o greutate de cinci tone.

Alegerea locului de amplasare a statuii a născut numeroase controverse. În final a fost ales ca loc de amplasare Parcul 1907 (fosta Grădina Publică), în fața Muzeului Județean Argeș. Statuia lui I.C. Brătianu a fost așezată pe soclul Monumentului 1907, reamplasat în zona Pitești-Nord.

La 15 februarie 2006 a avut loc un protest public susținut de 19 specialiști ai Muzeului Județean Argeș, în legătură cu Hotărârea Consiliului Local Pitești privind demontarea statuii 1907 și montarea statuii I. C. Brătianu în Grădina Publică din Pitești.

La festivitatea de dezvelire a statuii au participat lideri marcanți ai Partidului Național Liberal precum Mircea Ionescu Quintus, Radu Câmpeanu, Adrian Miuțescu, Marius Postelnicescu, dar și alte personalități ca Ioana Brătianu, Tudor Pendiuc, primarul municipiului Pitești, Ion Cârstoiu, prefectul județului Argeș, alți lideri liberali, precum și numeroși cetățeni.

Se poate observa cu ușurință că soclul care sprijină statuia lui I.C. Brătianu este impropriu în raport cu dimensiunile statuii, deoarece el aparține vechii statui care reprezenta țăranul român participant la Răscoala din 1907 și care avea dimensiuni superioare. De asemenea, soclul este înconjurat cu steagul tricolor pentru a masca inscripțiile legate de momentul 1907.

Statuia 1907 a fost dezvelită la 5 martie 1960 în Grădina Publică din Pitești și a fost o opera realizată de Veturia Ilica, din piatră. Aceasta a fost instalată pe un soclu nou, în partea de nord a municipiului Pitești.

Statuia reprezentându-l pe Ion C. Brătianu din Parcul 1907 reprezintă un memento istoric și totodată o palidă recunoștință adusă de piteșteni memoriei acestui mare om politic ale cărui fapte sunt consemnate pe veci în istoria neamului românesc.

Însemnări despre Armand Călinescu

prof. univ. dr. Petre POPA

Călinescu, Armand M. (Pitești, Argeș, 22 mai 1893 – București, 21 septembrie 1939). Jurist, om politic, înalt demnitar, parlamentar. Fiul lui Mihail Călinescu. Liceul/Colegiul *Ion C. Brătianu*, Pitești (1912), Facultatea de Filosofie și Drept, București (1915). Doctorate: *științe juridice, București (1919); științe politice și economice*, Paris, Franța (1921). Magistrat, Tribunalul Argeș (1919-1926). Membru marcant, Partidul Național-Țărănesc, lider al Organizației Argeș (1923-1937). Deputat de Argeș (1926-1937), prefect de Argeș (1928-1919). Secretar general, Ministerul Agriculturii și Domeniilor (1919-1930); subsecretar de stat, Ministerul de Interne, interimar, ministerele Apărării Naționale, Educației, Muncii (1937-1938). Vicepreședinte, Guvernul României (1 februarie – 7 martie 1939). Prim-ministru (7 martie – 21 septembrie 1939). Fondator, frontul Renașterii Naționale (1938). Ucis de un *comando* al Gărzii de Fier, București. Funeralii naționale. Înmormântat la Curtea de Argeș. Întinse suprafețe de teren în localitățile Ciupa, plasa Dâmbovița și Ciomăgești, plasa Cuca-Argeș, expropriate parțial prin *Reforma Agrară din 23 martie 1945*, adoptată de guvernul condus de Petru Groza. Volume, tratate, convenții, studii, articole, interviuri, discursuri pe diverse teme. Cetățean de Onoare al Orașului Pitești (1939), placă memorială (1983); eponim în străzi din Pitești și Curtea de Argeș (1992). Alte valoroase recunoașteri publice antume și postume. Atestări documentare, obiecte personale în Muzeul Municipal Curtea de Argeș, Muzeul Județean Argeș, Biblioteca Județeană *Dinicu Golescu* Argeș. (Sevastian Tudor).

Extras din *Enciclopedia Argeșului și Muscelului*, volumul I, p. 167. (www.bjarges.ro).

Un om ce și-a croit un drum în viața publică prin forța proprie: Armand Călinescu

prof. Marius CHIVA,
prof. Alice ROAITĂ

Sfârșitul Primului Război Mondial a produs în lume o serie de mutații pe toate planurile, de la care țara noastră n-a făcut excepție. Ba dimpotrivă! La 1 Decembrie 1918, prin voința tuturor românilor se încheiase procesul de constituire a statului național român unitar, eveniment care a determinat dezvoltarea României într-un cadru nou, superior față de toate perioadele anterioare. Reformele agrară și electorală, celelalte reforme prevăzute de Constituția adoptată în anul 1923 au situat România pe trepte calitative în modernizarea structurilor sale economice, sociale și politice, în afirmarea viguroasă a democrației.

Viața politică din România de după război devine, treptat, complexă și complicată. Sunt de notat, fie și numai în treacă, metamorfozele prin care au trecut partidele politice de la noi. În primul rând, partidele conservatoare, din cauze lesne de înțeles, au părăsit, desigur, fără voia lor, arena vieții politice românești, ducând cu ele și actul de deces al rotativei guvernamentale, care asigurase o lungă perioadă de timp succesiunea alternativă la putere a reprezentanților Partidului Liberal și ai partidelor conservatoare; nici Partidul Liberal nu a fost ocolit de convulsii, cu deosebire în etape ceva mai îndepărtate de încheierea Primului Război Mondial, dar a găsit resursele necesare, s-a întărit și a reușit să se mențină și să domine, încă multă vreme, viața politică a țării; asistăm, după război, la *contopirea partidelor care au condus lupta de unire a provinciilor cu patria-mamă, cu partidele din Vechiul Regat, fapt ce a contribuit la cimentarea statului unitar român. Acest proces s-a încheiat în octombrie 1926, când Partidul Național Român din Transilvania a fuzionat cu Partidul Țărănesc din Vechiul Regat, luând astfel ființă Partidul Național-Țărănesc, care va juca un rol important, alături de Partidul Liberal, pe scena vieții politice românești*; transformările structurale postbelice au dus și la constituirea unor noi partide politice, inclusiv ale minorităților naționale.

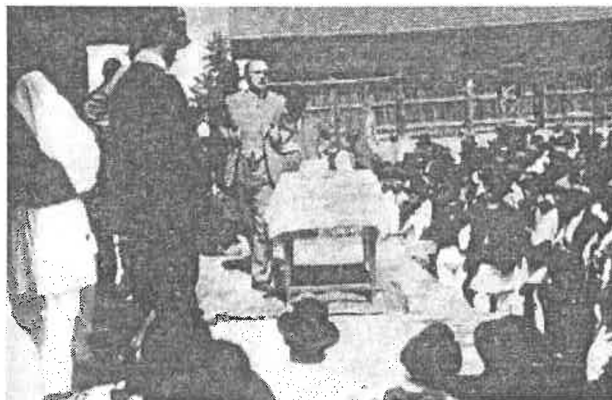
Acesta era, în liniile sale cele mai generale, climatul în care și-a început Armand Călinescu activitatea politică propriu-zisă. Pentru el venea acum bătălia cea mare și de

lungă durată în arena vieții politice românești. Era o etapă nouă a vieții sale, care i-a adus multe împliniri și satisfacții, numeroase succese de răsunet și de larg ecou național și european, dar care a purtat în sine și germenii ducându-l la pierzanie. Bazându-se exclusiv pe capacitatea și puterea sa de muncă, pe sentimentele statornice de simpatie și respect față de clasa țărănească, Armand Călinescu a luat, pur și simplu, cu asalt viața politică din județul Argeș și, cu o rapiditate uimitoare, s-a făcut cunoscut în întreaga țară. Era o ascensiune fenomenală și formidabilă! O remarcau în termeni elogioși chiar și liberalii. Este interesant să aflăm ce scria, de pildă, ziarul liberal *Naționalul Nou* despre Armand Călinescu: *Iată un om ce și-a croit un drum în viața publică prin forța proprie a calităților aruncate în balanța valorilor politice. Și-i cu atât mai greu să izbutești în viața zbuciumată a politicii cu cât un om care voiește să ajungă mai grabnic la limanul năzuințelor sale rămâne, totuși, departe de ritualul spinărilor aduse.*

2 februarie 1939: Armand Călinescu, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și colegii săi de guvern, după depunerea jurământului

Startul acesta vertiginos, cu fundament solid în resursele propriei personalități, l-a ajutat pe Armand Călinescu să urce, cu o siguranță remarcabilă, treptele superioare ale ierarhiei politice în Partidul Țărănesc și apoi în Partidul Național-Țărănesc, precum și pe cele din sfera statală.

Armand Călinescu la o întrunire cu țărani din comuna Albești

A fost subsecretar de stat în mai multe guverne succesive formate de Partidul Național-Țărănesc, ministru de interne în decembrie 1937, membru al celor trei cabinete Miron Cristea. Armand Călinescu a dovedit mereu un simț politic realist și o excepțională perspicacitate, urmărind cu perseverență o politică de fermitate națională și de coeziune internă. Acțiunea sa neobosită a primit aprobarea unanimă a opiniei publice și asentimentul fără rezerve al minorităților care s-au raliat nesilite, în semn de perfectă loialitate, Frontului Renașterii Naționale. Fără a abandona ministerul de interne, Călinescu a condus, interim, timp de mai multe luni, Ministerul Instrucțiunii Publice, promulgând o reformă de ansamblu, care a întinerit și modernizat învățământul public. Călinescu a fost numit vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și își asuma interimatul Ministerului Apărării Naționale, urmărind să imprime un ritm mai rapid executării programului de reînarmare impus de situația generală din Europa, în ciuda politicii de pace și de înțelegere internațională urmată de toate guvernele române succesive. Om de o mare cultură, cu o experiență profundă și o neobosită energie, puse în slujba statului și a Coroanei, cu un devotament fără limite, Călinescu era, incontestabil, șeful noii generații politice române.

La doar 45 de ani, Armand Călinescu era, potrivit opiniei generale, omul cel mai indicat pentru a prelua succesiunea patriarhului Miron, pentru a asigura continuitatea politicii guvernamentale și succesul ei sporit, în cadrul unității interne și al independenței naționale.

Domnul Armand Călinescu, președintele Consiliului de Miniștri, a fost asasinat mișelește astăzi, 21 septembrie (1939 – n.n.), orele 14,00, în apropiere de locuința sa. Asasinii, membri ai fostei Gărzi de Fier, au fost arestați. În întreaga țară domnește calmul cel mai desăvârșit. Națiunea, pretutindeni, înfierează crima odioasă. Moartea care ne îndoliază a avut un profund răsunet în rândurile poporului.

Lumea românească și cea străină au aflat cu îngrijorare despre crima oribilă săvârșită de un comando legionar, *instruit în Germania și dirijat de cel de-al III-lea Reich.* Carol al II-lea vedea amestecul străin în groaznicul asasinat, prin filieră slavă:

E așa de neromânească această faptă, se vede clar că este de inspirație străină, sunt tipice metode teroriste slave.

Au fost nenumărate amenințări la adresa lui Armand Călinescu, au avut loc multe comploturi nereușite vizând asasinarea lui. Știindu-se de aceste repetate și insistente amenințări cu moartea ale primului demnitar al țării, de ce nu s-au luat măsuri severe de asigurare a securității personale, până la evitarea totală a punerii lor în aplicare?! Și Carol al II-lea fusese condamnat la moarte de mișcarea legionară, lui cum i s-au putut asigura securitatea și integritatea?! Este foarte clar și foarte limpede: serviciile care au avut misiunea să asigure securitatea prim-ministrului ori nu și-au făcut datoria, ori au trădat și au devenit complici la asasinat. Dacă cel mai înalt demnitar al țării ar fi fost însoțit de escortă în fața și în spatele mașinii care-l transporta, compusă din oameni

capabili, devotați și bine intenționați, niciodată și în nicio împrejurare el nu putea fi asasinat. Desigur, a greșit și Armand Călinescu atunci când a considerat mișcarea legionară distrusă definitiv prin măsurile represive luate împotriva ei și când a declarat unui ziarist francez: *Garda de Fier nu mai există, nu mai este deci necesar să vorbim despre ea. Numele său chiar nu mai trebuie citat.* Dar aceasta nu are de-a face cu măsurile de securitate pentru primul-ministru, cu obligațiile – stipulate în legi – ale organelor Siguranței statului!

Savantul Nicolae Iorga, unul dintre apropiații fostului prim-ministru, arăta, cu durere în suflet, condițiile internaționale complexe și amenințătoare pentru țară în care s-a produs crima: *Un om s-a jertfit pentru liniștea țării sale înăuntru și pentru independența ei politică în afară. El a căzut, cum se putea aștepta, jertfă unor fanatici care-l urmăreau de mult cu o vendetă de sânge.*

Regele a afirmat după aflarea morții lui Armand Călinescu: *Nu-l pot înlocui cu nimeni.*

Asasinii prim-ministrului Armand Călinescu au fost executați prin împușcare în stradă, la locul crimei. Despre această faptă, Carol al II-lea scria, la 21 septembrie 1939: *Chiar în astă-seară la orele 23 și câteva minute au fost executați pe locul crimei cei 8 arestați, iar în țară, de fiecare județ, 2-3 dintre conducătorii legionari. E o măsură oribilă, de fapt în afară de lege, dar care în urma celor întâmplate își are justificarea în interesul liniștei țării.* Desigur, opinia publică din țara noastră a dorit și a cerut ca asasinii lui Armand Călinescu să fie aspru pedepsiți, dar cu rânduială, cu anchetă preliminară care să stabilească toate amănuntele crimei: amestecul Germaniei hitleriste, complicii necunoscuți etc. etc., apoi, proces public și sentința severă pronunțată de instanța judecătorească. Dar Carol al II-lea și camarila au evitat *să transpună contradicțiile dintre regim și mișcarea legionară pe plan internațional, căutând să dea evenimentelor legate de asasinarea lui Armand Călinescu un caracter strict intern.*

Pe baza hotărârii Guvernului, pentru cinstirea memoriei lui Armand Călinescu, au fost organizate funeralii naționale. Sicriul cu corpul neînsuflețit al ilustrului dispărut a fost depus la Ateneul Român. Zeci de mii de cetățeni din Capitală și din toate zonele țării au venit să-l omagieze pe cel care și-a dedicat întreaga activitate binelui țării și prosperității neamului românesc. *De la Ministerul de Finanțe la Ateneu* – scria ziarul **România** –, *mulțimea așteaptă să aducă ultimul omagiu fostului președinte de Consiliu.*

În testamentul întocmit la 21 iulie 1938, Armand Călinescu și-a exprimat dorința de a fi înmormântat la Curtea de Argeș: *Doresc să fiu înmormântat la Curtea de Argeș, alături de părinții mei. Voi fi purtat pe un car îmbrăcat în verdeață și tras de șase boi, după care să meargă delegații satelor din județul Argeș, pentru care am luptat în viață cu drag.* Firește, această dorință i-a fost în întregime îndeplinită.

Armand Călinescu și Garda de Fier

ing. Aurelian ROMAN

Armand Călinescu s-a născut, așa cum se menționează în actul său de naștere cu nr. 164, păstrat la Direcția Județeană Argeș a Arhivelor Naționale, Colecția de Stare Civilă, Pitești, registrul 1/1891-1893, pe data de 22 mai, stil vechi (declarat pe 23 mai) 1893, la Pitești, în casa părinților săi din strada Egalității nr. 104, ca fiu al doctorului veterinar Mihail Călinescu și al soției sale Ecaterina.

Școala primară și apoi cea secundară o face în orașul natal, Pitești, la liceul „Ion C. Brătianu". Obține licența și doctoratul în Drept la Universitatea din București. Un al doilea doctorat, în științe politice și economice, îl obține la Paris.

Armand Călinescu își începe activitatea politică din anul 1919, când a intrat în Partidul Țărănesc condus de Ion Mihalache, unde împreună cu Petre Andrei, Mihail Ralea și Mihail Ghelmegeanu formează aripa stângă a partidului.

Deputat în Parlament în mai multe legislaturi între anii 1926 și 1937, Armand Călinescu a îndeplinit și alte funcții de stat în perioada interbelică, fiind prefect al județului Argeș (1928), secretar general la Ministerul Agriculturii și Domeniilor (1929), subsecretar de stat la Ministerul de Interne (1932), ministru de Interne (1937-1939), ad-interim ministru al Educației Naționale (1938), ad-interim ministru al Sănătății și Asistenței Sociale (1938), ministru Apărării Naționale (1938), președinte al Consiliului de Miniștri (1939).

A fost un promotor al politicii tradiționale de menținere și dezvoltare a relațiilor cu Anglia și Franța.

La 7 martie 1939, regele Carol al II-lea îl numește președinte al Consiliului de Miniștri (prim-ministru) al României, funcție pe care a îndeplinit-o până la asasinarea sa în 21 septembrie 1939.

Armand Călinescu, un om sever, energic, a dovedit luciditate în analiza corectă a evenimentelor, evaluările sale asupra fenomenelor sociale și politice dovedindu-se juste în analiza activităților partidelor și mișcărilor de stânga și de dreapta, fiind un susținător al ordinii de stat și un adversar al acțiunilor mișcării comuniste și al Gărzii de Fier. Despre mișcarea comunistă și Garda de Fier avea opinia că „pe când mișcarea comunistă este o miș-

care de mase şi urmăreşte răsturnarea însăşi a societăţii actuale, peste ideea naţională, Garda de Fier este o mişcare de cadre, care urmăreşte înlocuirea sistemului de guvernământ".

Ca subsecretar de stat la Ministerul de Interne, s-a implicat în înăbuşirea grevei de la Atelierele C.F.R. „Griviţa", în februarie 1933, şi desfăşoară acţiuni de percheziţii la sediile organizaţiilor legionare.

Armand Călinescu în timpul unei discuţii cu M. Ghemegeanu şi Eugen Titeanu

Armand Călinescu la Conferinţa Înţelegerii Balcanice, 1939

În timpul mandatului său de ministru de interne, este arestat şeful legionar Corneliu Zelea Codreanu, care este condamnat şi închis pentru zece ani. Ulterior, acesta este eliminat fizic sub pretextul fugii de sub escortă. Acest lucru va determina furia legionarilor împotriva lui Armand Călinescu, acesta fiind ameninţat cu moartea drept răzbunare pentru uciderea comandantului legiunii şi a altor membri ai acesteia. Armand Călinescu îşi trimite fiul în Anglia pentru a-l pune la adăpost de acţiunile răzbunătoare ale legionarilor.

În 1938 este membru fondator al Frontului Renaşterii Naţionale, partidul unic creat de regele Carol al II-lea, fiind numit preşedinte al Consiliului de Miniştri la 7 martie1939, după moartea patriarhului Miron Cristea.

La 15 februarie 1938, Armand Călinescu face un raport asupra activităţii Gărzii de Fier, cu concluzii sintetice prezentate regelui. În document se face referire asupra caracterului diversionist al mişcării legionare, se prezintă propaganda bazată pe misticism, teroare, antisemitism şi demagogie, toleranţa manifestată mult timp de autorităţi faţă de acţiunile legionarilor şi sprijinul primit din partea unor persoane influente, inclusiv lideri ai P.N.Ţ. şi oameni de afaceri.

Perioada de ministru de Interne, ministru al Apărării Naţionale şi preşedinte al Consiliului de Miniştri coincide cu evenimente importante petrecute în politica europeană, cauzate de acţiunile Germaniei lui Hitler şi lipsa de reacţie fermă a puterilor democratice Anglia şi Franţa: anexarea Austriei în martie 1938, a regiunii sudete din Cehoslovacia în octombrie 1938 şi dezmembrarea Cehoslovaciei la care iau parte şi Polonia şi Ungaria (România refuză participarea la acest act), pactul Ribbentrop-Molotov cu protocolul său secret din 23 august 1939 şi atacarea Poloniei de către Germania la 1 septembrie 1939.

Politica guvernului României în această perioadă a fost de a apăra integritatea teritorială a ţării, liniştea şi ordinea internă, de a rezista presiunilor Germaniei şi de a menţine relaţiile cu Anglia şi Franţa.

După invadarea Poloniei, guvernul român a permis evacuarea tezaurului polonez, accesul refugiaţilor, al militarilor şi al guvernului polonez în România.

La 21 septembrie 1939, Armand Călinescu este asasinat de către un grup de legionari, fiind al doilea prim-ministru român asasinat după I.G. Duca, la 29 decembrie 1933, la Sinaia, dar nu şi ultimul. Al treilea premier, generalul Gheorghe Argeşanu, succesorul lui Armand Călinescu, va fi ucis tot de legionari, în noiembrie 1940, în închisoarea Jilava.

În discursul său ţinut în anul 1938 la împlinirea a 20 de ani de la Marea Unire din 1918, Armand Călinescu spunea, ca o premoniţie, că generaţia anterioară a făurit Unirea, iar generaţiei sale îi revine sarcina de a se sacrifica pentru păstrarea ei.

BIBLIOGRAFIE

Neagoe Stelian, *Istoria guvernelor României de la începuturi – 1859 până în zilele noastre*, Editura Machiavelli, Bucureşti, 1995.

http://www.armandcalinescu.go.ro/

http://www.scribd.com/doc/27771733/Act-de-Nastere-Armand-Calinescu

Armand Călinescu şi armata

prof. Ionel-Claudiu DUMITRESCU

Anul 1939 a fost marcat de creşterea tensiunii dintre marile puteri militare şi România era prinsă între două state totalitare. Regele Carol al II-lea, preocupat de intrigile ieftine de la palat şi de îngrijirea armatei, avea nevoie de un om cu minte analitică şi cu mână forte. Doar Armand Călinescu era capabil şi de încredere.

Preluarea funcţiei de prim-ministru la 7 martie 1939 a însemnat începerea luptei pentru supravieţuirea ţării. Spatele armatei era subminat de mişcări extremiste şi restabilirea ordinii sociale era absolut necesară. Starea de corupţie generalizată a slăbit oştirea ce a rămas cu multă tehnică perimată, din Primul Război Mondial. Armand Călinescu a preluat şi portofoliul Apărării naţionale şi a început analiza situaţiei.

A început, cum era şi firesc, cu aviaţia, noua regină a bătăliilor. Comenzile din 10 martie 1939 erau ridicate la 254 de avioane şi ar mai fi dorit 728 de tunuri antiaeriene. Planurile pe hârtie sunt frumoase, dar mai mult contează contactul direct cu oamenii capabili. Inspecţiile pe la ministere au provocat o teamă profundă şi au accelerat pregătirile pentru zborul inaugural al avionului de vânătoare I.A.R.-80, eveniment întârziat de corupţie şi birocraţie. Regele Carol al II-lea a putut să vadă un aparat bun, dar fabrica de la Braşov trebuie să fie reorganizată. Cum aviaţia nu era suficientă pentru apărare, preşedintele Consiliului de Miniştri a propus cumpărarea de armament antiaerian din SUA, chiar dacă ar fi trebuit să sacrifice o parte din rezerva de aur a ţării (Carol al II-lea, *Însemnări zilnice*, vol. II, Editura Scripta, Bucureşti, 1997, p. 68).

Armand Călinescu nu era interesat numai de producţie. A ordonat zboruri de recunoaştere spre frontiera maghiară şi s-a început mobilizarea unor noi unităţi (diviziile 31 infanterie, 2 gardă). Trupele şi atenţia erau concentrate spre Ungaria, stat agresiv şi cu o politică externă iraţională. Se calculau resursele economice pentru a face faţă unei agresiuni. Armamentul, la cererea prim-ministrului, a început să fie uniformizat pentru a evita problemele legate de aprovizionarea cu muniţii, cea mai mare greutate într-un război industrial. Era o nouă dovadă a gândirii clare şi strategice. Personajul evocat nu era de acord cu unele propuneri ale diplomaţilor în ceea ce priveşte dezarmarea, doar forţa punând stavilă pretenţiilor maghiare (Carol II, *op. cit.*, p. 54).

Cum războiul pe două fronturi nu putea fi dus de o ţară mică, Armand Călinescu a propus o îmbunătăţire a relaţiilor cu Uniunea Sovietică prin intermediul Turciei. Ideea nu era rea dacă la Moscova s-ar fi dorit pacea. Armata României nu era capabilă decât să susţină o defensivă eroică de-a lungul unui curs de apă. Iosif Stalin ar fi putut să se asigure pe flancul sudic, dar ideile raţionale ale omului politic argeşean nu aveau valoare. Trebuia să fie un conflict care să incendieze lumea normală.

Armand Călinescu preocupat de problemele apărării naţionale: împreună cu generalii Fl. Ţenescu, G. Marinescu şi P. Teodorescu

Discuţiile despre armată reveneau în toate întâlnirile cu monarhul, chiar dacă era 8 aprilie 1939, adică cu o zi înainte de Paşte (Carol II, *op. cit.*, p. 64). Şi cu puţin timp înainte de clipele fatidice, conducătorul guvernului discuta cu germanii preluarea armamentului de captură contra petrol, ideea fiind genială, deoarece armele erau gata produse şi se potriveau perfect din punct de vedere al calibrului (Hillgruber, *op. cit.*, p. 100).

Ziua de 21 septembrie 1939 a adus un atentat în care 20 de gloanţe au pus capăt vieţii unui om genial şi echilibrat. Consecinţele gesturilor iraţionale au fost dezastruoase pentru România. Cârma conducerii a fost scăpată de sub control şi s-a făcut jocul Budapestei şi, mai ales, al Moscovei, în 1940. Multe dintre ideile privind înzestrarea armatei s-au pierdut sau au fost întârziate (*ibidem*, p. 100).

Istoria n-a fost generoasă cu marele om politic român, dar acesta şi-a făcut exemplar datoria către ţară. Cea mai bună caracterizare a omului politic argeşean a fost făcută de regele Carol al II-lea: ***Călinescu, cel mai bun element ce l-am găsit până acuma în viaţa noastră politică***. România are nevoie de creiere şi cinste.

Bibliografie minimală

Buzatu Gheorghe, *Dosare ale războiului mondial*, Junimea, Iaşi, 1997.

Carol al II-lea, *Însemnări zilnice*, vol. II, Editura Scripta, Bucureşti, 1997.

Hillgruber, Andreas, *Hitler, Regele Carol şi mareşalul Antonescu*, Humanitas, Bucureşti, 1994.

Lungu, Corneliu Mihai, Ioana Alexandra Negreanu, *România în jocul marilor puteri, 1939 -1940*, Editura Curtea Veche, Bucureşti, 2003.

Consideraţii despre poziţia României în faţa celui de-Al Doilea Război Mondial

Marius Remus GHERGHINA

Înainte de a dezbate aceste aspecte, se cuvine să menţionăm câteva aspecte legate de ideea de securitate în Europa în perioada interbelică[1].

Ideea de securitate căpătase în Europa, în această perioadă, un grad de dezvoltare.

În secolul al XIX-lea, dominat de marile puteri, care, prin contradicţiile pe care le manifestau unele faţă de altele, au determinat declanşarea Primului Război Mondial, nu a fost posibilă aplicarea normelor juridice care să reglementeze relaţiile internaţionale. În schimb, începând cu secolul al XX-lea s-au putut pune bazele pentru prima dată a cadrului material şi spiritual pentru crearea instituţiilor, normelor şi principiilor având drept scop servirea acţiunii de salvgardare a păcii şi securităţii mondiale, fiind, în acest sens, puse bazele înfiinţării Societăţii Naţiunilor, a Organizaţiei Naţiunilor Unite.

Astfel că încă de la începutul activităţii sale, mai precis din anul 1919, de la fondarea Societăţii Naţiunilor, aceasta a fost obligată să se preocupe de problema securităţii, fiind puse în discuţie bazele elaborării unui regulament obligatoriu pentru state care să prevadă clauze eficiente în vederea soluţionării diferendelor internaţionale[2].

În 1924 ia naştere Protocolul de la Geneva, acest document punând în afara legii războiul, determinând crearea pentru prima dată a mecanismului obligatoriu de arbitraj. Astfel, se desprindea ideea necesităţii întăririi securităţii spre sfârşitul deceniului 1920-1930 în Europa[3]. În acest sens a căpătat contur ideea unui tratat care urma să pună războiul în afara legii, această poziţie fiind salutată atât în Franţa, cât şi în România[4].

Drept consecinţă, în condiţiile unei adeziuni de principiu aproape generale, a fost semnat la Paris, la 27 august 1928, Tratatul de Renunţare la Război, Statele Unite, Franţa, Germania, Marea Britanie, Italia, Japonia, Belgia, Polonia, Cehoslovacia, declarau în mod solemn că renunţau la război ca instrument de politică naţională, stabilind rezolvarea conflictelor prin mijloace paşnice[5]. În acest sens, România este invitată să adere chiar în ziua semnării tratatului, urmând ca la 4 septembrie 1928 să fie depus actul de adeziune la Washington, de Mihail R. Sturdza, însărcinat cu afaceri.

Pentru prima dată în istoria relaţiilor internaţionale, majoritatea statelor lumii condamnau în mod oficial războiul, considerând că el nu poate fi folosit decât în caz de autoapărare[6].

Criza economică izbucnită în perioada 1929-1933 a afectat întreaga lume, având un ecou în toate domeniile societăţii capitaliste, influenţând toate categoriile socio-profesionale[7]. Anul 1933, fiind momentul instaurării regimului nazist în Germania, a produs o îngrijorare profundă, atât în România, cât şi în statele mici şi mijlocii, doritoare de pace, fiind trasă concluzia aşa, cum aprecia şi Titulescu încă din 1926 şi 1928, că alianţa Micii Înţelegeri, între România, Cehoslovacia şi Iugoslavia, oferea un plus de garanţie[8], această înţelegere fiind apreciată de Franţa şi chiar de U.R.S.S[9].

Este de menţionat faptul că deşi încheierea acestui pact a fost apreciată, în schimb acesta a fost primit cu multă ostilitate la Berlin, Roma şi la Budapesta[10].

Aşadar, în Europa centrală şi Balcani, statele mici şi mijlocii ameninţate de tendinţele de hegemonie ale Germaniei naziste, precum şi ale Italiei naziste, au trecut la consolidarea alianţelor, reuşind cu toată opoziţia manifestată de cele două state menţionate să fie semnat la Atena la 9 februarie 1934 Pactul Înţelegerii balcanice[11], acest document lărgind aria activităţii antirevizioniste, fiind un instrument care a operat în mod efectiv în anii din ajunul declanşării războiului şi chiar în primul an de război, fiind o piedică în faţa agresivităţii Germaniei naziste şi Italiei fasciste[12].

În perioada ce a precedat izbucnirea celui de-Al Doilea Război Mondial, România a continuat să-şi respecte cu toate riscurile alianţele încheiate. Ulterior, după încheierea pactului de neagresiune sovieto-german, din 23 august 1939, posibilităţile României de acţiune s-au redus, în acest sens, premierul român Armand Călinescu intuind pericolele ce se profilau, consemna la 22 august 1939 în Jurnalul său că „situaţia este foarte gravă".

Ulterior, participarea României, potrivit alianţelor sale tradiţionale şi conform voinţei poporului la războiul contra Germaniei, nu numai că va deveni imposibilă, dar statul român silit de împrejurările generale, va ajunge în postura de a lupta între 1941 şi 1944 alături de Axă şi împotriva Marilor Aliaţi[13].

Guvernul Armand Călinescu, anticipând pericolele viitoare, din vara anului 1939, spre declanşarea ostilităţilor, a adoptat o conduită de neutralitate. Astfel, s-a pus în discuţie încheierea cu Ungaria a unui pact de neagresiune, autorităţile române exprimându-şi de asemenea şi punctul de vedere şi anume acela de neutralitate faţă de conflictul iminent dintre Germania şi Polonia.

După atacarea Poloniei şi intervenirea stării de război între Germania şi puterile occidentale, la 3 septembrie 1939, la 6 septembrie 1940, un Consiliu de coroană prezidat de Regele Carol al II-lea a hotărât în unanimitate, observarea strictă a regulilor neutralităţii stabilite prin convenţiile internaţionale faţă de beligeranţii din conflictul declanşat.

Urmează, astfel, ca în perioada 6 septembrie 1939 – 28 mai 1940, România să aibă în continuare o atitudine neutră, ducând o politică activă de menţinere a statu-quo-ului teritorial şi evitarea extinderii agresiunii în sud-estul Europei[14]. Este, de asemenea, important să menţionăm faptul că în că din primele zile ale declanşării celui de-Al Doilea Război Mondial, politica României a adoptat o atitudine de sprijinire a cauzei Poloniei, printr-o serie de acţiuni care însă au determinat nemulţumirea germanilor şi ruşilor.

În ceea ce priveşte evoluţiile interne, menţionăm asasinarea la 21 septembrie 1939, în plină zi şi în centrul Bucureştiului, a prim-ministrului Armand Călinescu, fiind al doilea premier asasinat după I.G. Duca[15]. În această perioadă, situaţia internă a înregistrat concomitent cu ofensiva legionarilor, tentativele întăririi dictaturii regale, iar pe plan extern s-a adâncit procesul de izolare politică internaţională, presiunile Germaniei naziste faţă de România fiind tot mai mari, în condiţiile în care pentru purtarea războiului, aceasta avea nevoie de petrolul şi de cerealele româneşti.

Astfel, la 28 mai 1940, în cadrul unei audienţe lărgite acordate de regele Carol al II-lea principalilor membri ai Consiliului de Miniştri, s-a recomandat abandonarea orientării externe de până atunci a României şi promovarea în continuare a unei politici de adaptare la realităţi, adică de orientare spre Germania. Practic, condiţiile convenite la 28 mai 1940 au marcat abandonarea neutralităţii României.

Sub raport intern, perioada nonbeligeranţei a cunoscut două etape: mai întâi, cea care a coincis cu etapa finală a domniei Regelui Carol al II-lea, mai-septembrie 1940 şi apoi cea care a marcat primul an al guvernării generalului Antonescu, această perioadă încetând la 22 iunie 1941 prin intrarea României în cel de-Al Doilea Război Mondial de partea statelor Axei[16].

La 6 septembrie 1940, Regele Carol al II-lea semnează actul de abdicare, iar în aceeaşi zi fiul său Mihai depune jurământul de credinţă faţă de ţară şi neam, redevenind Rege al României până în 1947, ulterior generalul Antonescu obţinând de la tânărul monarh reconfirmarea deplinelor puteri în calitatea de prim-ministru, autointitulându-se Conducător al Statului Român[17].

Guvernarea generalului Ion Antonescu a cuprins două perioade distincte, prima fiind septembrie 1940-ianuarie 1941, când a guvernat împreună cu legionarii şi perioada ianuarie 1941-august 1944, când a renunţat la colaborări de natură politică, conducând în fapt un cabinet militar.

În politica externă, reorientarea regimului legionaro-antonescian către Axa fascistă a fost totală. În acest sens, putem menţiona declaraţia din februarie 1942 a premierului român care avea să-i precizeze lui Joachim von Ribbentrop, ministrul de externe al Reichului nazist: "singur şi numai cu sprijinul domnului Mihai Antonescu am declarat fără a întreba poporul că politica ce trebuie să o duc este alături de Axă''.

De altfel, însuşi Ion Antonescu, la 13 octombrie 1940, a făcut cunoscut în mod public, prin intermediul unui ziar de propagandă nazistă „Völkischer Beobachter", faptul că România renunţa la toate obligaţiile contractate prin pactele şi tratatele interbelice[18].

Armand Călinescu împreună cu Nicolae Iorga

Urmează, astfel, ca integrarea României în sistemul Axei să se dezvolte în perioada 1940-1941, intensificându-se pregătirile militare, politice şi economice pentru intrarea ţării în război[19].

Momentul declanşării operaţiunii „Barbarossa", la 22 iunie 1941, a găsit România alături de Germania, determinând nemijlocit punerea României în stare de război cu marile puteri ale Naţiunilor Unite, U.R.S.S. (iunie 1941), Marea Britanie (decembrie 1941) şi S.U.A. (decembrie 1941-iunie 1942), existând faţă de acest moment un entuziasm al poporului român ca cel manifestat în mai 1877 la proclamarea independenţei naţionale sau ca cel din august 1916 la intrarea ţării în acţiunea pentru eliberarea Transilvaniei.

---

[1] Eliza Campus, *Din politica externă a României 1918-1947*, Editura Politică Bucureşti, 1981, p.287 şi urm.
[2] Ibidem, p. 289 şi urm.
[3] Ibidem, p. 293.
[4] Ibidem, p. 299 şi urm.
[5] Ibidem, p. 303 şi urm.
[6] Ibidem, p. 308.
[7] Ibidem, p. 313 şi urm.
[8] Ibidem, p. 315.
[9] Ibidem, p. 318 şi urm.
[10] Ibidem, p. 321.
[11] Ibidem, p. 344.
[12] Ibidem, p. 347.
[13] Gh. Buzatu, *România şi Războiul mondial din 1939-1945*, Academia Română – Filiala Iaşi, Centrul de Istorie şi Civilizaţie Europeană, Iaşi 1995, p.6 şi urm.
[14] Ibidem, p. 7.
[15] Ibidem, p. 9 şi urm.
[16] Ibidem, p. 11.
[17] Ibidem, p. 17 şi urm.
[18] Gh. Buzatu, *România şi Războiul mondial din 1939-1945*, p.18
[19] Ibidem, p.20.

Un „om de drept": Istrate Micescu

dr. Marius ANDREESCU

În apropiere de Pitești, pe drumul care duce la Câmpulung, se deschide o alee lăturalnică, iar numai după un kilometru se vede o impozantă poartă de zidărie. Ascuns în mijlocul unui petic de pădure, *Conacul de la Micești* pare un loc de refugiu spiritual, care îmbie la meditație și aducere-aminte pentru personalitatea celui care a fost și rămâne în cultura națională marele jurist Istrate Micescu.

Reședința de la țară a celebrului avocat este o clădire de patrimoniu, nu numai prin arhitectura sa, ci, în primul rând datorită personalității aceluia care, în aceste locuri pline de farmec, își găsea liniștea dar și puterea de a continua prodigioasa sa activitate. Pentru Istrate Micescu, timpul petrecut la conac nu era destinat unei destinderi frivole. În aceste locuri maestru îl cita pe Platon și pe Tucidide, iar momentele de liniște sufletească erau împănate cu discuții care, în fapt, erau adevărate discursuri, cu versuri care se făceau și se recitau și, uneori, seara, se cânta la flaut. După cărți, cealaltă pasiune era vânătoarea în pădurile Budeasa, Trivale și Purcăreanca.

Este bine să consemnăm câteva detalii privind Conacul de la Micești. A fost proiectat de arhitectul Etmond van Saanen, clădirea fiind terminată în 1928. Casa muzelor a fost construită în 1935. La ambele clădiri, Gheorghe Ungureanu a executat șarpantele și decorațiile. Clădirea principală în stil neoromânesc clasic, cu un turn de colț, prezintă elemente arhitecturale (coloane, portaluri și profiluri), frumos sculptate în piatră. Se regăsesc atât elemente ale reședințelor boierești fortificate, cât și detalii ale caselor țărănești din Muntenia subcarpatică.

În apropierea conacului se regăsește o cabană, cunoscută sub numele de „Casa Muzelor", inspirată din arhitectura tradițională. Clădirea are parte, etaj și mansardă, iar la parter și la etaj există terase. Interioarele, păstrându-se aproape intacte, demonstrează o perfectă continuitate a fațadelor, redând formele tradiționale. În liniștea bibliotecii din cabana de vânătoare sau Casa Muzelor, cum o mai numea Istrate Micescu, acesta a elaborat Constituția României din anul 1938. Cele două statui reprezentând-o pe zeița Maia au fost cumpărate de la un anticar din București. În mitologia greacă, Maia este cea mai mare dintre pleiade, cele șapte fiice ale lui Atlas și Pleione. Legenda spune că ele s-au stins de durere, neputând îndura pedeapsa dată de zei părintelui lor.

Orice încercare de evocare a personalității aceluia care a impregnat cu spiritul, activitatea și creația sa „Conacul de la Micești", este binevenită, chiar dacă aceste modeste rânduri nu pot reda nici pe departe valențele multiple ale ilustrului jurist. Spunem aceasta pentru că, din păcate, voalul uitării și chiar al indiferenței se întinde tot mai mult în aceste vremuri tulburi peste tot mai multe personalități ale culturii române și, din nefericire, Istrate Micescu nu face excepție.

Când accepta, în rare ocazii, să se autodefinească, Istrate Micescu obișnuia să spună nu avocat, nu om politic și nici profesor universitar, ci, lapidar dar plin de semnificații *om de drept*, ceea ce a și fost. Dominanta spirituală a maestrului a fost elocința-de „bară", de tribună și de catedră. Altfel spus, un mânuitor și magician al cuvântului rostit. Pentru că acest om, care la tribuna Parlamentului se ducea fără complexe cu Nicolae Iorga, iar în pretoriul justiției nu avea rival, a fost, înainte de toate, un maestru al dialecticii orale și,-mai rar, al cuvântului scris.

Coborâtor dintr-o familie de boieri argeșeni, atestată „documentar" prin pietrele funerare încă din vremea lui Mihai Viteazul Istrate Micescu a moștenit de la părinții săi, câteva dintre însemnele boieriei autentice: atașamentul față de moșie, în dublu înțeles de glie și de țară și, mai presus de toate, un aprig simțământ al demnității.

Istrate Micescu[1] s-a născut la Ploiești la 22 mai 1881. Tatăl său, Nicolae N. Micescu, a fost profesor de științe naturale și datorită destoiniciei și calităților sale, a ajuns director al prestigiosului Liceu „Sf.Petru și Pavel" din Ploiești. A desfășurat de timpuriu și o remarcabilă activitate politică, fiind ales deputat liberal, mai întâi de Prahova, apoi de Argeș. Mama lui Istrate Micescu, Maria, născută Rădulescu, a urmat pensionul în Germania, fapt mai puțin obișnuit pentru o fată din acel timp. Împreună cu energicul ei soț, au crescut cinci copii, toți străluciți în știința de carte, prin performanțe școlare și universitare, iar unii și prin fapte de arme.

Periplul școlar și studiile universitare ale lui Istrate Micescu s-au caracterizat printr-un șir de izbânzi remarcabile. Absolvă, ca premiant, cursurile Liceului „I.C. Brătianu" din Pitești, după care se îndreaptă spre facultățile de drept și de litere. La Facultatea de Litere din București a optat pentru secția de filologie clasică, fiind coleg, printre alții, cu filosoful Ion Petrovici. A continuat apoi studiile superioare la Facultatea de Drept din Paris. Aici îi are colegi pe Nicolae Titulescu și pe Ion Minulescu. După ce obține licența în drept, cu mențiunea „magna cum laude", se întoarce la filologia clasică, cu

[1] Pentru dezvoltări privind viața, activitatea și cariera politică, a se vedea: Doru Cosma, *Un „om de drept" cum n-a fost altul: Istrate Micescu*, Editura All Beck, București, 2000

aplicare specială pentru dreptul roman, pe care-l studiază timp de un an la Berlin. In cele din urmă, Istrate Micescu abandonează filologia clasică, fără a renunța și la studiul aprofundat al dreptului roman, fapt care lasă urme adânci în activitatea sa didactică, științifică și avocațială de mai târziu.

În anul 1907, obține la Paris titlul de doctor în drept, cu teza *La personnalité morale et l'indivizion comme constructions juridiques (Etude de technique juridique)*. Teza este publicată în același fiind, fiind elogios apreciată de marii juriști francezi ai timpului, Saleilles și Demaque, care fac referiri la ea în lucrările lor.

După ce își dă doctoratul în științe juridice, se întoarce în țară și începe prin a profesa avocatura, mai întâi în baroul de Argeș și la Râmnicu Vâlcea (1907-1909), iar apoi la baroul de Ilfov (1909-1945). Datorită calităților sale excepționale și prețuirii confraților este ales în mai multe rânduri decan al baroului din capitala țării (1923-1925, 1925-1928, 1936-1945). În 1937 este proclamat „decan de onoare pe viață".

Odată cu stabilirea în București, în anul 1907, Istrate Micescu intră și în învățământul universitar ca asistent. În anul 1909, Facultatea de Drept din București organizează un examen de docență, la catedra profesorului C. Necu la care, alături de Istrate Micescu, se prezintă alți 4 redutabili juriști: Nicolae Titulescu, George Plastara, Alexandru Cerban și Cezar Postelnicu. Micescu câștigă concursul și este numit conferențiar la catedra de drept civil. În motivarea verdictului său, comisia de examinare conchide: „Domnul Micescu are o expunere clară, mânuiește cu multă virtuozitate diferitele texte și mai cu seamă, în situația principiilor, se urcă foarte sus". Comisia reține calitățile excepționale ale lui Nicolae Titulescu, al doilea calificat propunând să se înființeze încă un post de conferențiar la catedra respectivă, propunere care nu este acceptată de Ministerul Instrucțiunii Publice.

În anul 1920, este scos la concurs, la Facultatea de Drept din București, postul de profesor de drept civil, devenit vacant, și Istrate Micescu se confruntă din nou cu eternul său rival, Nicolae Titulescu. De data aceasta, postul de profesor este atribuit, fără concurs, „prin chemare pentru merite excepționale", lui Nicolae Titulescu, iar Istrate Micescu rămâne conferențiar până în anul 1931, când, printr-o lege excepțională, este numit profesor.

Activitatea politică a lui Istrate Micescu începe imediat după ce s-a înapoiat din Franța, devenind membru marcant al Partidului Liberal. Participă la Războiul Balcanic din anul 1913, ca ofițer de artilerie. Trei ani mai târziu, ia parte la Războiul de Reîntregire a Țării și este rănit pe front. Rănile îi afectează corzile vocale, dar, cu ajutorul și înțelepciunea lui Ionel Brătianu, beneficiază de o intervenție chirurgicală în Elveția, în urma căreia își recapătă sănătatea și posibilitatea de a-și valorifica vocația de orator.

După anul 1918, Istrate Micescu participă tot mai activ la viața politică. Urcă în ierarhia valorică a Partidului Liberal și este ales în mai multe rânduri în Camera Deputaților. Ajunge la un moment dat vicepreședinte al Camerei Deputaților, iar în anul 1922, prezintă raportul la proiectul de răspuns la mesajul tronului.

Apărător neînduplecat al proprietății private, în care a văzut pe bună dreptate un bastion al libertății individuale, a sfârșit prin a părăsi Partidul Liberal, atunci când i s-a părut că acesta, ispitit de ideea proprietății ca „funcție socială", a abandonat unul din postulatele de bază ale doctrinei sale. În ianuarie 1925, împreună cu un grup disident, înființează publicația „Răspunderea", în care cerea vehement refacerea moralității și credibilității partidului.

În anul 1937, a acceptat, la propunerea regelui Carol al II-lea, să facă parte, ca ministru de externe, din Guvernul Goga. În această calitate, a apărat cu vigoare și strălucire, în țară și în forurile internaționale, inclusiv la Liga Națiunilor, integritatea României, amenințată de statele revanșate, în frunte cu Germania nazistă. A fost un ministeriat de scurtă durată, întrucât Guvernul Goga nu s-a aflat la putere decât 40 de zile. În noiembrie 1939, Istrate Micescu redevine ministru, de această dată de justiție, într-un guvern condus de Gheorghe Tătărăscu. Funcționează în această calitate numai 25 de zile.

Istrate Micescu a crezut că poate fi de folos țării, sprijinindu-l pe rege în tentativele acestuia de a rezista pe plan extern expansionismului german și ungar tot mai agresiv din anii 1936-1939, iar pe plan intern, ascensiunii mișcării legionare. Prin urmare, a acceptat să-i fie sfătuitor și chiar ministru. Mai mult, a redactat proiectul Constituției din anul 1938, instrumentul juridic prin care Carol al II-lea și-a instaurat dictatura personală. Consilierii regelui au amendat substanțial proiectul inițial, lărgind prerogativele suveranului.

Pe măsură ce dictatura regală a devenit mai abuzivă, Istrate Micescu s-a distanțat de ea și a criticat-o în memorii personale adresate regelui.

Spre sfârșitul carierei sale politice, Istrate Micescu a alunecat pe poziții de dreapta, rămânând, însă, mereu în conflict deschis cu mișcarea legionară. Această cutezanță i-a atras amenințarea cu moartea și suspendarea de la catedră, când legionarii au venit la putere, în septembrie 1940. Mai mult, în cele patru luni de regim legionar, Istrate Micescu a fost nevoit să se ascundă pentru a nu împărtăși soarta tragică a altor oameni politici, considerați dușmani ai regimului legionar, precum Nicolae Iorga și Virgil Madgearu.

Istrate Micescu nu a avut relații foarte bune nici cu mareșalul Antonescu. Nu a luat o poziție critică atunci când mareșalul s-a angajat în războiul pentru dezrobirea Basarabiei, deoarece a considerat că acesta este un act de patriotism cu scopul reîntregirii teritoriului național, dar l-a avertizat pe conducătorul statului că se îndreaptă spre o înfrângere inevitabilă cu consecințe dezastruoase pentru însăși ființa statului român, atunci când a decis continuarea războiului alături de Germania nazistă și pe teritoriul Rusiei.

Instaurarea dictaturii comuniste, în 1945, a însemnat pentru Istrate Micescu sfârșitul carierei avocațiale, universitare și politice. Ilustrul profesor a cunoscut din plin atrocitățile terorii comuniste care, de altfel, a cauzat și

sfârşitul său prematur. Pentru Istrate Micescu, instaurarea regimului comunist pune capăt unei ascensiuni prodigioase în diferite direcţii. Eliminat din viaţa cetăţii, ca fost deputat şi ministru, scos din barou şi de la catedră sub pretexte incerte, începe să fie considerat periculos pentru siguranţa statului comunist.

În anul 1947, este arestat abuziv pentru prima oară, sub pretextul de a fi desfăşurat în trecut o activitate politică antidemocratică, eliberat după două luni, este ţinut sub supraveghere, cu scopul de a i se înscena la prima ocazie săvârşirea unei crime împotriva statului. Acest lucru se întâmplă în 1949, când, în mod abuziv, ilustrul avocat este trimis în judecată şi condamnat la zece ani de detenţie riguroasă pentru crima de complot în scop de răzvrătire, la 20 de ani de muncă silnică şi la zece ani de degradare civică. Aşa a ajuns Istrate Micescu în închisoarea de exterminare de la Aiud, unde, după o detenţie de doi ani (1949-1951), şi-a sfârşit zilele la 29 mai 1951.

După 46 de ani de la condamnare, în urma unui recurs în anulare declarat de procurorul general, Istrate Micescu a fost achitat de Curtea Supremă de Justiţie – Secţia Penală, prin Decizia nr. 2317 din 22 septembrie 1995, împreună cu alţi coinculpaţi din acelaşi lot. Evident, niciunul dintre foştii inculpaţi nu a fost prezent în instanţă, aflându-se toţi la acea dată într-o lume mai bună. S-a încercat, astfel, să se acorde o reparaţie juridică politică şi morală postumă unor oameni nevinovaţi, în frunte cu Istrate Micescu, una dintre cele mai strălucite personalităţi ale culturii juridice române.

Mormântul avocatului, profesorului şi omului politic Istrate Micescu este unul simplu, acesta fiind înmormântat, împreună cu cea de-a patra soţie, lângă biserica din satul Miceşti şi nu în capela familiei.

Nu putem încheia aceste succinte consideraţii, fără a puncta câteva dintre calităţile şi ideile deosebite ale ilustrului „om de drept" care a fost şi rămâne Istrate Micescu, materializate cu deosebire în activitatea avocaţială şi în activitatea ştiinţifică.

Istrate Micescu era considerat un avocat „legendar". La apogeul carierei sale s-a bucurat de un privilegiu de care nici înainte, nici după el nu a mai beneficiat alt avocat: acela de a provoca spontan suspendarea judecăţilor în sălile de şedinţe ale Palatului de Justiţie, ori de câte ori se zvonea că „pledează Micescu". Zvonul se răspândea fulgerător pe culoarele Palatului de Justiţie, în sălile de şedinţă şi în cabinetele judecătorilor. Zvonul odată confirmat scurta şedinţele de judecată şi pledoariile avocaţilor, golea arhivele instanţelor şi pâlcuri de avocaţi şi magistraţi, dar şi de simpli împricinaţi se grăbeau să ocupe un loc, fie şi în picioare, în sala de şedinţă, unde urma să pledeze Micescu. Un fenomen într-adevăr, neobişnuit, fără precedent şi fără urmări, după dispariţia din forul justiţiei al acestui „monstru sacru" al barei româneşti. Memorabile rămân pledoariile consemnate în procesele „Amira", „Burileanu" sau „Păltineanu, Lăzărescu".

Este deosebit de importantă contribuţia ilustrului profesor la dezvoltarea teoriei generale a dreptului şi cu deosebire a dreptului civil. În argumentări pline de conţinut ştiinţific, valabile şi astăzi, Istrate Micescu a susţinut anterioritatea drepturilor în raport cu legile:

„Drepturile reprezintă în ordine ierarhică elementul superior, anterior legilor... Dacă noţiunea drepturilor a apărut cea dintâi şi noţiunea legilor a apărut după ea, este firesc ca noţiunea legilor să fie subordonată noţiunii Dreptului... În raport cu ea şi faţă de ea (noţiunea drepturilor, n.n.), ce rost, ce menire, ce putere au legile? Legile, ca norme de conduită, nu pot să aibă altă justificare... decât de a porunci respectul drepturilor. Şi atunci vă explicaţi uşor,. De ce chiar noţiunea de justiţie, sentimentul de dreptate a devenit prin drept a da fiecăruia ce este al său... În ordine filologică, *jus* în sensul de drept fiind anterior, este firesc ca respectul drepturilor printr-o voinţă constantă şi perpetuă să creeze virtutea, care se numeşte justiţie. O virtute care se impune şi legiuitorului, căci menirea lui nu poate fi alta decât să găsească reguli, care trebuie impuse conduitei omeneşti, pentru ca drepturile să fie respectate." [2]

Această idee, deşi contrazice pozitivismul juridic, este actuală şi chiar în consonanţă cu Convenţia Europeană a Drepturilor Omului. Din conţinutul art.1 al acestui instrument juridic internaţional, rezultă că drepturile omului şi libertăţile fundamentale sunt *recunoscute*, iar nu *conferite*, tocmai pentru că ele există anterior ocrotirii şi consacrării lor prin lege .

O astfel de concepţie este actuală şi ar trebui să fie luată în considerare de către guvernanţi care, de prea multe ori şi, evident, nejustificat, folosesc instrumentul legii nu pentru a recunoaşte drepturi şi libertăţi , ci, dimpotrivă, pentru a le îngrădi sau a minimaliza importanţa lor.

Activitatea şi opera „omului de drept" care a fost Istrate Micescu invită la o analiză aprofundată şi la o cunoaştere temeinică, pentru că personalitatea marelui avocat nu trebuie să fie considerată ca un simplu element al unui trecut istoric, ci încă vie, cu semnificaţii deosebite, atât pentru viaţa juridică şi, în general, pentru cultura română şi chiar internaţională.

BIBLIOGRAFIE

Doru Cozma, *Un om de drept cum n-a fost altul: Istrate N. Micescu*, Editura All Beck, Bucureşti, 2000;

Istrate Micescu, Curs de drept civil, Editura All Beck, Bucureşti, 2000;

Istrate Micescu, Pledoaria în procesul „Amira", Editura All Beck, Bucureşti, 2000;

Istrate Micescu, Lupta dreptului împotriva legilor nedrepte, Bucureşti, 1938;

Istrate Micescu, Noul Cod Civil şi metoda interpretării lui, Bucureşti 1939;

Istrate Micescu, Lumea muzelor în Grecia antică, Bucureşti, 1937

Mircea Duţu, Istrate N. Micescu, O legendă a vieţii

[2] Istrate Micescu, *Curs de Drept Civil*, Editura All Beck, Bucureşti, 2000, pp. 40-56

Experimentul Piteşti

drd. ing. Marius POSTELNICESCU

„Să nu *ne răzbunaţi, dar să nu ne uitaţi*" – Mircea Vulcănescu

Poate că municipiul Piteşti, un oraş curat de altfel, ar trebui să strălucească pe şiragul localităţilor martir, dacă am încerca să statuăm ireversibil, pentru generaţiile viitoare, dar şi pentru concitadinii noştri, un simbol al experimentelor reeducării prin tortură din perioada 1949-1952 în închisoarea din Piteşti, şi anume, un muzeu. Un muzeu al Experimentului Piteşti sau al Fenomenului Piteşti, un muzeu care să intre în circuitul internaţional al muzeelor istorice aşa cum sunt cel de la Sighet sau Dachau, Buchenwald, Maidenek, Auschwitz.

În memoria tinerilor universitari care au trecut prin centrul de reeducare studenţească, la Piteşti în cartierul Negru Vodă, în fata fostei închisori s-a ridicat un monument. Este prea puţin. Faţă de ce a însemnat acest oribil fenomen de reeducare a deţinuţilor politici de către alţi deţinuţi prin mijloace violente, în care victimele devin călăi şi călăii, la rândul lor victime, în care dincolo de suferinţă şi de moarte a dus la prăbuşirea morală a indivizilor, cum spuneam, este primordial ca Piteştiul să aibă un muzeu istoric.

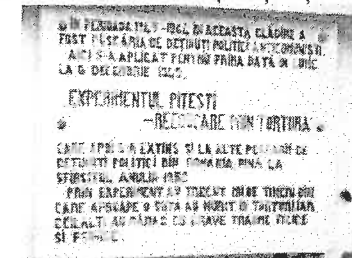
A fi liber înseamnă a spune adevărul. Ei, victimele acestor atrocităţi, au spus adevărul şi au fost torturaţi. Aproape 5.000 de deţinuţi politici, preponderent studenţi, membri ai grupărilor politice ai Partidului Naţional-Ţărănesc şi Partidului Naţional-Liberal, ai Gărzii de Fier sau sionişti au suferit în acest experiment. Este considerat a fi cel mai mare şi mai intensiv program de spălare a creierului prin tortură din blocul de Est al Europei. Aleksandr Soljeniţîn, în cartea să Arhipelagul Gulag, spunea că tratamentul penitenciar de la Piteşti a fost cea mai teribilă barbarie a lumii contemporane.

Ca să-şi atingă obiectivul, călăii trebuiau să golească mintea deţinutului de toate credinţele şi convingerile, de amintirile de iubire, de credinţă, de ataşamentul său familial. Odată obiectivul îndeplinit, spiritul se transforma într-un recipient gol. Ideologul lui Stalin, Beria, spunea că orice individ supus unor atrocităţi destul de mult timp ajunge să accepte orice principiu sau orice ordin.

Evenimentul s-a desfăşurat în cea mai deplină conspirativitate. Cu toate acestea, atrocităţile desfăşurate aici au ajuns peste graniţele Cortinei de Fier, astfel încât nu s-a mai putut ascunde activitatea din penitenciarul Piteşti. Procesul intentat lui Eugen Ţurcanu, şeful torţionarilor, proces desfăşurat cu uşile închise, a relevat implicarea autorităţilor comuniste, a Ministerului de Interne, în organizarea acestui fenomen.

Eugen Ţurcanu nu a spus, însă, nimic de implicarea NKVD, prin generalul de securitate Alexandru Nicolschi, cel care a fost creierul acestei orori. Programul folosit la Piteşti se baza pe teoriile sociologului rus Anton Makarenko privind criminalii de drept comun. Delincventul era adus în stare de a-şi da seama că este un declasat şi atunci singura cale de a se salva este sprijinul partidului, iar reeducarea se realiza prin munca în colectiv.

Metodele aplicate studenţilor şi oamenilor politici de la închisoarea Piteşti nu pot fi relatate în câteva rânduri. Au fost groaznice, infernale. De la interdicţii totale de mişcare, de comunicare sau de hrană, la bătăi, înjosiri, schingiuiri şi omor. Hârtia nu suportă descrierea pe larg a acestor metode de tortură aplicate de călăi sau chiar de deţinuţii ce erau obligaţi să îndeplinească ordinele acestora de maltratare a colegilor de celulă. Camera 4 Spital era începutul. Aici Eugen Ţurcanu prezenta noilor studenţi–deţinuţi introduşi în cameră, un discurs, după care ceilalţi studenţi din cameră, trecuţi prin procesul reeducării, se năpusteau asupra lor şi îi snopeau în bătaie. Se sconta, în principal, pe şocul produs în acest moment. Apoi, în pauzele dintre bătăile torturatoare, li se cerea nou-veniţilor să-şi facă întâi demascarea exterioară, şi mai spre final demascarea interioară, cea intimă, fază care aducea cea mai mare atingere deţinuţilor. Întregul proces era însoţit de bătaia şi tortura continuă, fizică şi morală. Un student era considerat educat, şi deci experimentul asupra lui încheiat, atunci când putea fi folosit, fără nicio obiecţie din partea lui, în reeducarea altor studenţi-deţinuţi.

In cadrul primului simpozion internaţional „Experimentul Piteşti – Reeducare prin tortură" ediţia I, 2001, şi continuând cu următoarele organizate anual au fost prezentate, de către foşti deţinuţi politici, unii trecuţi prin metodele de „reeducare" de la Piteşti, dezvăluiri uluitoare, orori de neînchipuit întâmplate aici. Comunicările prezentate la aceste simpozioane sunt edificatoare pentru cei interesaţi în cunoaşterea adevărului referitor la diabolicul experiment Piteşti, dar şi a adevăratei feţe a comunismului.

Lăudabile, toate acţiunile celor care încearcă prin diferite mijloace – cărţi, simpozioane, conferinţe, mediatizări – să lupte împotriva nepăsării. Acest lucru trebuie continuat.

BIBLIOGRAFIE

- Virgil Ierunca – „Fenomenul Piteşti"
- Lucia Hossu Longin – „Memorialul durerii"
- Fundaţia culturală „Memoria", Argeş – Simpozionul Experimentul Piteşti, PERT01, PERT02

Cronică târzie – recenzie

prof. Ion I. ȘTEFAN

Niciodată nu e prea târziu pentru a face ceva util. În cazul acesta încerc și un act de reparație morală față de o persoană pe care o respect, dar și față de o lucrare pe care mulți români ar trebui s-o citească.

Printre rudele mele se numără și unchiul Emilian Ezechil, în vârstă de 92 de ani, inginer pensionar, stabilit în București, dar născut în comuna musceleană Bădești. Întotdeauna m-au fascinat povestirile din timpul participării sale la cel de-Al Doilea Război Mondial. Îmi aduc aminte cum, de fiecare dată, unchiul Milică, cum îi spunem noi, nepoții și strănepoții, începea să lăcrimeze atunci când ne descria scene extrem de tragice din experiența trăită.

Într-una din zilele lunii martie a anului 2008, primesc un telefon de la bătrânul meu unchi care mă anunța că, în curând, la București, va avea loc lansarea cărții scrise de el, cu titlul *La porțile infernului: 1941-1945*, Editura Tritonic, 2008. La puțin timp după lansarea acestei lucrări, am primit un colet cu cartea respectivă. După lectura acesteia am rămas impresionat și prin faptul că am regăsit descrierea unor întâmplări povestite de atâtea ori de unchiul meu. Târziu, dar niciodată nu este prea târziu, m-am hotărât să scriu pentru cei interesați o cronică a acestei lucrări speciale, mai ales că a fost expusă și în standurile librăriei „Mihai Eminescu" din Pitești.

Emilian Ezechil a luptat în Al Doilea Război Mondial atât pe Frontul de Est, cât și pe Frontul de Vest. Cartea sa iese din tiparele genului prin sentimentul de autentic, de echilibru al personajului principal, de credința nestrămutată pe care le transmite autorul, dar și de scene care nu pot fi imaginate decât de regizorii de film.

Autorul nonagenar reconstituie din amintirile sale o lume plină de violență, o lume a războiului total, o lume încărcată de suferință în care numai Dumnezeu poate hotărî cine va scăpa și cine nu. Emilian Ezechil este în viață tocmai pentru că Dumnezeu a vrut acest lucru. Scenele descrise sunt parcă desprinse din pagini îngălbenite de vreme.

La 1 iunie 1941, era funcționar la societatea de asigurări „Naționala" din București. Știa că urmează să plece pe front și de aceea și-a dat demisia, apoi a plecat în satul său natal, pentru a mai petrece ceva vreme alături de mama sa și rudele sale. În noiembrie 1941, Emilian Ezechil a fost încorporat și repartizat la Regimentul 2 Călărași cu garnizoana în orașul Caracal. Apoi, pe 1 ianuarie 1942, a început pregătirea în cadrul Școlii de Subofițeri rezervă Cavalerie de la Sibiu. Aici, tânărul soldat și camarazii săi au primit din partea căpitanului Petculescu un sfat pe care, cu voie sau fără de voie, l-au urmat pe tot timpul participării lor la război: *Lăsați-vă în voia soartei, căci doar singură soarta vă poartă de grijă (...). Legat de această recomandare, vă spun că și astăzi mă conduc după aceiași principiu. Și poate tocmai de aceea sunt astăzi în viață...*

La 29 august 1942, Emilian Ezechil a plecat din Gara de Nord spre Frontul de Est, rugându-se și lăsându-se de acum în voia lui Dumnezeu. Și Dumnezeu l-a iubit. I-a trimis un semn. În vis l-a văzut pe Iisus Hristos cum se înălța la cer, înconjurat de îngeri, iar deasupra îi aștepta Tatăl Ceresc. Nicio clipă Emilian Ezechil nu a încetat să creadă.

Cu 70 de kilometri înainte de Stalingrad, Ezechil și camarazii săi au ajuns în gara Simowniki, și apoi au fost trimiși către stepa Calmucă, cu misiunea de a supraveghea teritoriul în care se desfășurau ostilitățile.

Secvențe cutremurătoare prin autenticitatea celor descrise s-au întâmplat în ziua de 26 decembrie 1942. Regimentul lui Emilian Ezechil se găsea în fața Stalingradului, așteptând ajutoarele promise de germani în vederea asaltului final: *Era un ger cumplit, soarele strălucea pe cerul fără niciun nor. Zăpada cristalizată de atâta ger sclipea puternic în razele soarelui ca niște mărgele mari, argintate (...). Nu a trecut mult timp și am auzit un huruit înfiorător de tancuri (...). Tancurile au apărut și odată cu imaginea aceasta am avut brusc viziunea tabloului din vis, cu Înălțarea Domnului la cer.* Tabloul descris de autor a ceea ce a urmat este cutremurător. Tancurile sovietice striveau pur și simplu grupurile de soldați care, paralizați de groază, se adunau instinctiv facilitând măcelul care se desfășura. În urma tancurilor rămâneau pete mari de sânge, ceea ce mai rămăsese din trupurile soldaților români. *Alte tancuri se opreau în fața grămezilor de soldați, unul sau doi soldați sovietici se dădeau jos de pe tancuri. Îi luau de mână pe ai noștri, îi urcau pe tancuri pe aceia mai norocoși și îi luau prizonieri. Alți ruși se opreau în fața ostașilor adunați, și tot așa, unul sau doi dintre bolșevici se dădeau jos și îi împușcau pe loc în cap, chiar dacă soldații noștri îi implorau plângând în genunchi să aibă milă.* Emilian Ezechil s-a îndepărtat de aceste grupuri, ieșind din zona atât de periculoasă. Un tanc sovietic s-a deplasat în urmărirea sa. În ultima instanță l-ar fi ucis, dar primul avion german care a sosit, în sfârșit, a distrus blindatul inamic.

Sergentul-major român a mers înainte, și la un moment dat s-a întâlnit cu un calmuc. În zare se vedea o armată pe care calmucul a identificat-o ca fiind Armata Roșie. Instinctiv, Emilian Ezechil a dus țeava armei la gât, cu intenția de a se sinucide. Dar un gând i-a oprit degetele degerate de pe țeava armei: *Astăzi este a doua zi de Crăciun, când toți creștinii sărbătorim nașterea lui Iisus Hristos, fiul lui Dumnezeu, și să fiu oare eu criminalul propriei mele vieți?* A hotărât să meargă mai departe către armata ce se vedea la orizont. Existau două alternative: să fie împușcat sau luat prizonier. Apropiindu-se de acest grup armat, dinspre acesta a început să se tragă, dar niciun glonț nu l-a atins pe Ezechil. Mai mult, la un moment dat ploaia de gloanțe a încetat. Militarii care au tras nu erau altcineva decât soldați români care, văzându-i uniforma, au înțeles că e vorba de unul de-al lor.

După retragerea de la Stalingrad, înspre Rostov, unitatea în care se găsea și Emilian Ezechil va staționa în localitatea Yelisaveska. Apoi va lua calea spre casă, ca și alte unități militare române aproape decimate în luptele de la Stalingrad. Regimentul 2 Călărași, regimentul lui Emilian Ezechil, se întorcea în țară, la Caracal. Merită a fi reprodusă scena descrisă de autor la întoarcerea în țară: *În timp ce noi călătoream cu trenul de la Chișinău la Caracal, vedeam cum câmpurile erau pline de țărani la muncile agricole (...). Cu această ocazie mi-a fost dat să văd o scenă pe care n-am s-o uit niciodată. În momentul în care trenul s-a îndreptat spre stația Piatra-Olt spre Caracal, am văzut cum dintr-o dată toți țăranii de pe câmp, care mai toți aveau copii în regiment, și-au lăsat uneltele pe brazdă. Plângând de bucurie, aceștia au alergat în disperare spre tren. Țăranii ne implorau să-și vadă copiii sau măcar să afle vești de la ei, iar unii dintre ei s-au agățat literalmente de barele trenului în mers....*

Tânărului muscelean soarta îi va rezerva alte surprize. Ziua de 23 august 1944 l-a găsit pe Emilian Ezechil în București. Cotitura făcută de România îl va aduce și pe Frontul de Vest, alături de foștii inamici. Sunt surprinse de către autor scene dramatice precum traversarea Tisei sau divergențele dintre ofițeri români și sovietici. Ziua încheierii conflagrației mondiale, 9 mai 1945, l-a găsit pe Emilian Ezechil rănit, în spitalul din Miskolc.

Cartea prezintă și secvențe interesante în care autorul își arată starea sufletească în legătură cu diferite evenimente ce privesc aspecte precum dragostea, patriotismul, spiritul civic. Vom stărui asupra a doua dintre ele.

În anul 1935, Emilian Ezechil, era un adolescent venit de la țară, în București, la rude, în speranța că își va găsi un rost în Capitală. Printre locurile sale preferate de promenadă se afla și grădina Cișmigiu. Într-una dintre aceste plimbări: *Am rupt o frunză. Nu fac doi pași – în fața mea un gardian. Mi-a dat cinci lei amendă. Aveam șaisprezece ani, iar ăia cinci lei îi țin minte toată viața.*

Cu o altă ocazie i-au fost furați banii în tramvai, chiar în aceeași zi în care luase salariul. A doua zi, în discuțiile cu șefii de la societatea de asigurări „Naționala, le-a mărturisit ce i se întâmplase. Aceștia au încercat să-l liniștească, și i-au dat mai apoi toată suma care i-a fost furată. Două exemple greu de crezut că s-ar mai putea repeta în lumea în care trăim. De altfel, caracterizarea personajului principal al acestei cărți nu poate decât să aibă trăsături precum cinstea, corectitudinea și o mare credință, reazem al tuturor celorlalte. Cunoscându-l bine pe Emilian Ezechil, nu pot decât să confirm această caracterizare care reiese din parcurgerea filelor cărții sale.

A luptat pe ambele fronturi, de Est și de Vest. A luptat cu inamicul, dar și cu moartea, lupta aceasta fiind iminentă într-un război. Emilian Ezechil a câștigat și s-a întors la ai săi. Din lucrarea sa, dar și discuțiile purtate, el are ferma convingere că numai Credința sinceră, credința insuflată de mama sa, a fost minunea care l-a salvat. Parcurgând paginile acestei cărți, nu poți decât să fii de acord cu el.

Enciclopedia Argeșului și Muscelului

prof. univ. dr. Petre POPA

Stema județului Argeș

În ultimele decenii, enciclopedismul universal și național s-a relansat, preocupare motivată prin multitudinea de informații acumulate mai ales după 1950, când parametrii mondiali postbelici au dobândit noi caracteristici. Treptat, preocupările de atare factură devin vizibile inclusiv la nivelul structurilor teritoriale și administrative ale României. Ca dovadă, în mai multe județe sau municipii ale țării sunt deja editate opere complexe, de natură enciclopedică, însumând detalii semnificative cu privire la realitățile tradiționale și contemporane, specifice entităților aduse în discuție.

Zona Argeș-Muscel, cunoscută pentru natura binecuvântată, istoria seculară sau actualitatea distinctă, întrunește cu prisosință criteriile care stau la baza aplicării principiilor enciclopedice. De aceea, în primăvara anului 2003, am conturat primele idei referitoare la posibila elaborare a Enciclopediei Argeșului și Muscelului. Spuneam, încă de atunci, că dorim să fie o relevantă Carte de identitate pentru oamenii și locurile din acest areal, suprapusă, concluziv, specificității autohtone. Vremea a trecut, iar primele componente ale acestui dicționar de mari proporții, unic în literatura de profil, deveneau publice după aproape cinci ani de căutări și clarificări, documentare internă sau externă, determinări redacționale personale ori de grup. Se ajungea astfel la predicția învățatului clasic Lucius Annaeus Seneca (55 î.Hr. – 41 d.Hr.): *Ceea ce rațiunea nu izbutește, izbutește adesea vremea.* Titularii proiectului sunt: Consiliul Județean Argeș, Universitatea din Pitești, Clubul Enciclopediștilor din Argeș-Muscel.

Astăzi, când volumul I (A-C) și volumul II (D-K) sunt postate virtual

pe adresele Bibliotecii Județene *Dinicu Golescu* Argeș, respectiv Bibliotecii Universității din Pitești, putem spune că demersul nostru va avea o finalitate cât mai apropiată. Cele patru volume proiectate fac trimiteri, alfabetic, la: persoane remarcate de-a lungul timpurilor, originare din Argeș-Muscel, stabilite definitiv aici sau cu activitate relevantă, 10-15 ani în spațiul enunțat, familii renumite, localități; repere economice; instituții și alte foruri publice; organizații și asociații importante; așezăminte religioase; hidronime, oronime, rezervații naturale; monumente, locuri istorice, edificii reprezentative; mijloace media; glosar selectiv; diverse inițiative comunitare.

Cel mai atractiv segment se referă, așadar, la oameni. Ne-am propus să prezentăm: voievozii Argeșului și Muscelului, academicienii, liderii politici și de stat, parlamentarii, înalții ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române ori ai altor culte, prefecții, președinții și vicepreședinții consiliilor regionale sau județene administrative, primarii urbani. S-au luat în calcul scriitorii, compozitorii, plasticienii, care sunt membri ai uniunilor naționale de profil, generalii, eroii evenimentelor contemporane, căzuți în rezistența antitotalitară, opozanți ai **Experimentului Pitești**, implicați în holocaust, diplomații, călătorii, expediționarii.

De asemenea, dorim să evidențiem: profesorii universitari, cercetătorii și creatorii din domeniul științelor exacte sau umaniste, ori din unitățile culturale reprezentative, arhitecții și constructorii recunoscuți în breaslă, juriștii de prestigiu, medicii și farmaciștii integrați sistemului național, actorii având rezonanță meritorie, interpreții de operă, operetă, muzică ușoară, folclor.

Un loc distinct îl ocupă marii proprietari funciari și industriașii tradiționali, oamenii de afaceri cu succese reale, managerii, inovatorii, inventatorii, inginerii, economiștii, comercianții, finanțiștii și bancherii de prestigiu, cercetătorii în științe agricole și service, cadrele didactice din învățământul preuniversitar, care au obținut gradul I ori titlul doctoral, au publicații și preocupări de mai mare cuprindere, ziariștii apreciați din presa scrisă și audiovizuală, directorii și patronii de edituri, tipografii sau publicații, sportivii de performanță naționali și internaționali.

Pornim de la ideea că toate numele listate sunt importante, relevanța având faptele perene, fiind departajate însă prin ceea ce numim etaje informale: locul și data nașterii sau decesului, substituite, uneori, prin secole; profesia tutelară și adiacentă; racordarea la realitățile din Argeș-Muscel pentru cei originari din alte județe; studiile liceale, universitare, doctorale și specializările externe; etapele exprimării productive; listarea a maximum cinci elaborări reprezentative (volume, proiecte de arhitectură, edificii finalizate, roluri scenice, compoziții muzicale, expoziții plastice, succes tehnice și științifice); domenii de excelență; contribuții distincte la evoluția anumitor fenomene; nuanțarea recunoașterilor publice antume ori postume. Sunt evitate conotațiile politice partizane.

Celelalte repere enciclopedice (localități, munți, ape, rezervații, ziare, reviste, asociații, organizații și multe altele) au caracter cvasitotalitar, prin raportare la rolul determinant în evoluția generală a spațiului nostru tradițional.

Amplul demers enciclopedic este gestionat de un valoros colegiu redacțional, a cărui coordonare și-a asumat-o semnatarul rândurilor de față, împreună cu: Octavian Mihail Sachelarie, directorul Bibliotecii *Dinicu Golescu* Argeș (volumul I); Ileana Bălan, directoarea Bibliotecii Universității din Pitești (volumul II); Spiridon Cristocea, directorul Muzeului Județean Argeș (volumul III); Filofteia Pally, directoarea Muzeului Golești (volumul IV).

Rolul esențial revine însă redactorilor de specialitate, care elaborează și semnează miniportretele sau consemnările tematice pe domenii, respectiv (alfabetic): Valeriu Florian Alexiu, Tiberiu Cristian Avrămescu, Nicolae Badea, Ilie Barangă, Ion Băcanu, Ion Bădescu, Dănuț Bica, Manole Bivol, Iuliu Boghirnea, Constantin Budan, Ion Bulacu, Constantin Capătă, Constantin Cârstoiu, Gheorghe Chița, Iulia Elisabeta Ciucă, Remus Petre Cîrstea, Eugenia Constantinescu, Grigore Constantinescu, Aurelian Dianu, Ion M. Dinu, Marin Dragomir, Dumitru Drăguț, Eduard Ionuț Fîșcă, Ion Focșa, Radu Gava, Dumitru Gherăsoiu, Gheorghe Hera, Elena Heroiu, Dumitru Ilie, Zicu Ionescu, Nicolae Leonăchescu, Adriana Lungan, Virgiliu Martinescu, Teodor Mavrodin, Nicolae Mihăilescu, Nicolae Moisescu, Ion Marius Motreanu, Liviu Valentin Motreanu, Alexandru Mulțescu, Simona Nagîț, Claudiu Neagoe, Nicolae Necșoiu, Gheorghe Nicolescu, Vasile Novac, Margareta Onofrei, Radu Oprea, Lucreția Picui, Ion Pietrăreanu, Ilie Popa, Grigore Popescu, Silvia Popescu, Marius Postelnicescu, Vintilă Purnichi, Răzvan Silviu Rudi, Mariana Sârbu, Constantin Siman, Marian Stoica, Adrian Șimon, Ion Ștefan, Sevastian Tudor, Dumitru Văduva, Constantin Vărășcanu, Ioana Iulica Voicu, Silvestru Voinescu. Sunt înscriși în caseta editorială, folosesc, uzual, inițialele proprii, iar cei decedați apar în chenar.

După cum se poate observa, colegiul redacțional este format din specialiști cunoscuți, de vârste, profesii sau orientări ideologice diferite, care demonstrează constant pasiune, responsabilitate, deschidere spre dialog, onestitate, disponibilitate, onorabilitate civică, acceptă promovarea voluntariatului. Se adaugă tehnoredactorii, documentariștii, operatorii, consilierii editoriali de litere, alți colaboratori. Lista rămâne permanent deschisă, orice informație utilă devenind necesară. Echipa noastră interdisciplinară este supervizată de mai mulți consultanți și referenți științifici, iar promovarea aparține unor parteneri media.

Ca valoare și sens documentar, **Enciclopedia Argeșului și Muscelului** se apropie de amplitudinea și semnificația lucrării solitare până acum în literatura domeniului, **Argeș. Cartea Eroilor**, finalizată în 1984, la inaugurarea Memorialului de Război de la Mateiaș, Valea Mare-Pravăț, Câmpulung.

În prezent se lucrează la volumul III (L-R), gestionat de Muzeul Județean Argeș, pentru definitivare renunindu-ne, în fiecare zi de luni, la ora 12, în sala de consiliu a instituției amintite, accesul nefiind restricționat.

Cititorii sunt invitați să lectureze, așadar, volumul I, postat pe site-ul Bibliotecii Județene Argeș, tehnoredactor Mihaela Voinicu, iar volumul II se regăsește pe site-ul Bibliotecii Universității din Pitești, tehnoredactor Sorina Deaconu. La finalizarea întregului proiect, **Enciclopedia Argeșului și Muscelului** se va tipografia urmând ca viitoarea **Enciclopedie a României** să cuprindă, selectiv, cele mai valoroase componente rezultate din eforturile și preocupările colegiale amintite mai sus.

Observațiile și sugestiile dumneavoastră constructive se pot avansa instituțiilor implicate în acest demers, publicațiilor care apar la Pitești, conducerii Centrului Cultural, redacției revistei **Restituiri**, căreia îi mulțumim pentru că a preluat, în premieră, textul nostru.

Zidurile și Viața

Denis TOMA

Pitești – un nume al unei urbe românești care, pentru fiecare dintre noi, înseamnă ceva: pentru mulți locul nașterii, pentru alții locul care i-a primit, de cele mai multe ori cu drag, pentru puțini, sperăm, locul din care ar vrea să plece.

Câte amintiri nu avem noi, cei din generația de mijloc, care avem 35-45 de ani și care am prins copilăria anilor '70-'80. Nostalgiile nu sunt, desigur, comuniste, ci sunt cele ale unei vieți ce avea un ritm mai aproape de firesc, fapt ce favoriza relații umane de o mai bună calitate. Schizofrenic însă, aș putea spune, erau și anii în care puteai, tot în mod „firesc", să nu-l cunoști pe Dumnezeu, lucru pe care l-am trăit și eu dureros, timp de 17 ani. Astfel, deși am copilărie pe 1 Mai, pot mărturisi că nu-mi aduc aminte de Biserica „Sf. Gheorghe", ca și biserică.

Care este percepția copiilor noștri? Bănuiesc că pentru mulți dintre ei, Piteștiul înseamnă, poate, doar Strada Mare, Mall și câteva cluburi.

Dar ce a însemnat Piteștiul pentru generația anilor '40-'60? Războiul, diverse transformări. Dar durerea cine o poate măsura și mai ales cine o mai poate mărturisi? Foarte puțini piteșteni, pentru că mulți au fost schimbați de durere, au fost copleșiți și, fără a-i judeca, s-au retras. Mult le dorim să fie din nou prezenți în mijlocul nostru, ca niște părinți ce ne sunt care să ne împărtășească din întunericul, dar și din lumina în care au trăit și care ne este foarte de trebuință astăzi.

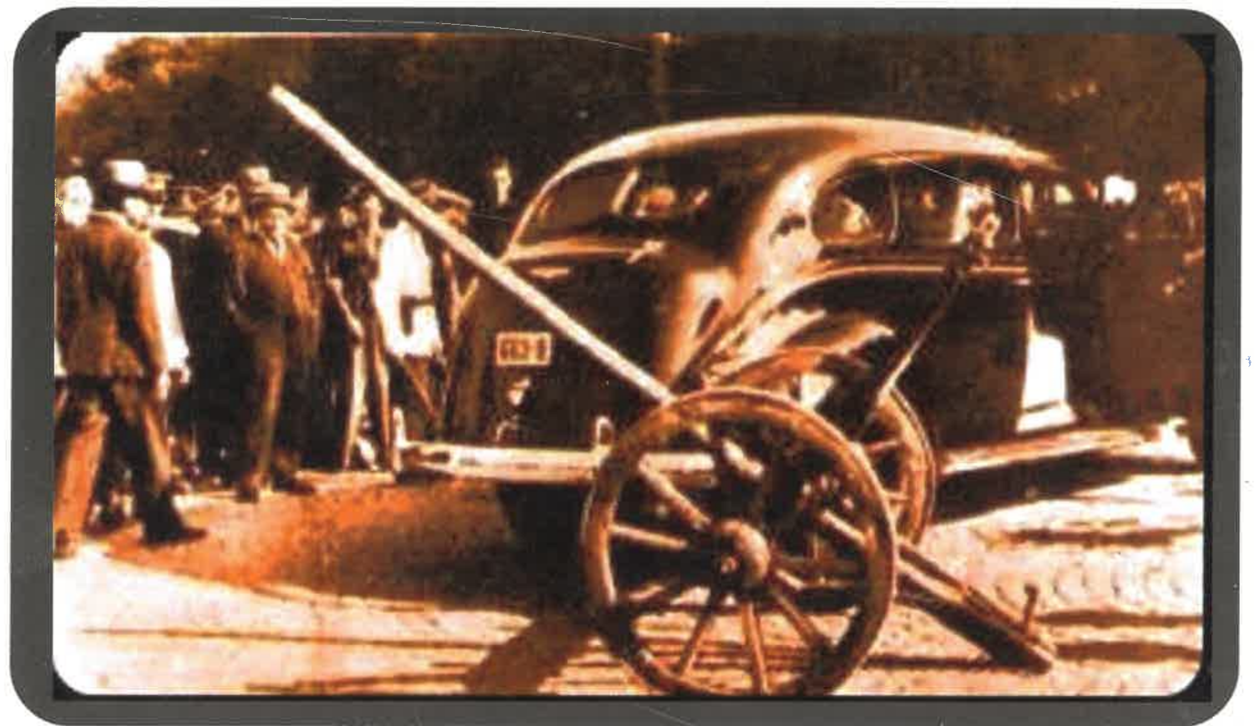

Până atunci să ne îndreptăm privirile către zidurile care ne pot vorbi, cele ale fostei pușcării din Pitești. În anii '50 putem spune că ea se afla într-o margine a orașului. Acum clădirea este înconjurată de blocurile din cartierul Nord. Liniștea care o înconjoară pare să nu dea seama de ceea ce s-a petrecut acolo. Sunt convins, însă că fiecare centimetru pătrat de zid este impregnat de durerea multpătimitorilor ce au fost închiși în acei ani cumpliți. O durere masivă, inumană, zdrobitoare de trupuri, dar mai ales de suflete.

Acesta a fost scopul către care s-au tensionat toate forțele regimului ateu. Spun ateu, pentru că miza adâncă a fost distrugerea credinței în Dumnezeu, cel viu. În Penitenciarul Pitești al anilor '49-'51 a fost strânsă pârga neamului românesc credincios lui Dumnezeu, adică studențimea militantă. Cu acești tineri puțin trecuți de 20 de ani s-a executat un experiment demonic, al lichidării totale. Trecând prin chinuri și mizerii pe care urechea sau ochiul omului nu le poate privi, acești aproape copii au fost siluiți să se lepede, spurcând, dacă se poate, în același timp, de mamă, de tată, de frați, surori, prieteni, de neam, de tot ceea ce le-ar fi putut fi drag și constituia pentru ei o valoare. Toate acestea pregăteau lepădarea ultimă, aceea de Hristos Dumnezeu, precedată de batjocorirea celor sfinte, pentru ca ridicarea să fie imposibilă.

În luptele acestea pe care le-au dus cu o intensitate inimaginabilă (bătăi continue de multe ore și zile, însoțite de înfometare și nesomn permanent), copiii aceștia au devenit bărbați. Mulți au căzut, mulți s-au ridicat, unii s-au pierdut, alții l-au mărturisit pe Hristos cu însăși viața lor, murind ca mucenici.

Zidurile acestea din mijlocul Piteștiului vorbesc celor care au urechi de auzit despre sângele, lacrimile, nebunia, dar și lumina și vederea lui Dumnezeu, pe care câteva sute de tineri le-au trăit lângă noi. Nu zidurile acestea merită ceva, ci noi suntem chemați să ne ridicăm la onoarea care ni se face de a le dezvălui conștiințelor noastre, pentru a ne învăța lungul drum al morții către Viață. Să ne învrednicim!

Automobilul premierului român şi resturile carului cu care asasinii i-au barat drumul

DUPA COMITEREA ASASINATULUI

No. 1102

Ziar de informaţii şi reportaj

ASASINAREA Primului Ministru Armand Călinescu

D-L ARMAND CALINESCU, PRESEDINTELE CONSILIULUI DE MINIŞTRI A FOST ASASINAT MIŞELEŞTE ERI 21 SEPTEMBRIE, ORA 14, IN APROPIERE DE LOCUINŢA SA.

ASASINII, MEMBRI AI FOSTEI GARZI DE FIER, AU FOST

Asasinarea lui Armand Călinescu (21 septembrie 1939)